

LEGNICKIE WIADOMOŚCI DIECEZJALNE

PISMO URZĘDOWE
LEGNICKIEJ KURII BISKUPIEJ
ROK XXXIII (2024) NR 4 (131)

październik – listopad – grudzień

ARCHIDIECEZJA WROCLAWSKA

DIECEZJA ZIELONOGORSKO-GORZOWSKA

DIECEZJA SWIDNICKA

CZECHY

DIECEZJA HRADEC KRALOVE

NIEMCY

DIECEZJA DRESDEN-MEISSEN

DIECEZJA LITOMIERZYCE

DIECEZJA LEGNICKA

LEGNICKIE WIADOMOŚCI DIECEZJALNE

**Rok XXXIII
październik – listopad – grudzień
Nr 4 (131)**

ISSN 1640-4092

Legnica 2024

Wydawca: Diecezja Legnicka, 59-220 Legnica, ul. Jana Pawła II nr 1, tel. 76 724 41 05
Redaktor: ks. Bogusław Drożdż
Redakcja techniczna: Anna Lichota
Mapka diecezji legnickiej: Maria Przystasz

SPIS TREŚCI

I. AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ

1. Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 98. Światowy Dzień Misyjny 20 października 2024 r. 5
2. Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 58. Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2025 r. 11

II. AKTA EPISKOPATU POLSKI

3. List pasterski Konferencji Episkopatu Polski zapowiadający ogólnopolskie obchody 24. Dnia Papieskiego, na niedzielę 6 października 2024 r. 19
4. Słowo Komisji Wychowania Katolickiego KEP do katechetów i nauczycieli z okazji Dnia Edukacji Narodowej 24
5. Przesłanie przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski abp. Tadeusza Wojdy SAC na Jasnogórską Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów i ich duszpasterzy 25
6. Stanowisko Zespołu Ekspertów KEP ds. Bioetycznych dotyczące tranzyjacji płci 27
7. Komunikat z 399. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski 51
8. Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski wobec planowanego przedmiotu Edukacja zdrowotna 54
9. Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski wobec zmian wprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w organizacji lekcji religii w szkołach publicznych 55

III. AKTA BISKUPA LEGNICKIEGO

10. Zarządzenie w sprawie sprawozdania z pełnionego zarządu	59
11. Zarządzenie wprowadzające modlitwę o powołania do służby Bożej w Kościele	62
12. Dekret nominacyjny członków Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej	63
<i>Statut Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej</i>	64
13. Dekret ustanawiający miejsca i czasy obchodów Roku Jubileuszowego 2025 w diecezji legnickiej	69
14. List adwentowy do diecezjan	71
15. Życzenia dla diecezjan z okazji Świąt Narodzenia Pańskiego	74
16. Dekret ustanawiający Diecezjalną Radę Duszpasterską	75

IV. AKTA LEGNICKIEJ KURII BISKUPIEJ

17. Wspomnienie o zmarłym księdzu z diecezji legnickiej <i>Śp. ks. Radosław Ciesielski (1978-2024)</i>	77
18. Zarządzenie w sprawie inauguracji Roku Jubileuszowego 2025 w diecezji legnickiej	77
19. Zarządzenie dotyczące dystrybucji „L'Osservatore Romano”	80
20. Zmiany wśród duchowieństwa	80
21. Inne zmiany	83
22. Informacja o karze kościelnej	84

I. AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ

1.

ORĘDZIE OJCA ŚWIĘTEGO FRANCISZKA
NA 98. ŚWIATOWY DZIEŃ MISYJNY
20 PAŹDZIERNIKA 2024 R.

IDŹCIE I ZAPROŚCIE WSZYSTKICH NA UCZTĘ
(POR. MT 22,9)

Drodzy bracia i siostry!

Temat tegorocznego Światowego Dnia Misyjnego zaczerpnąłem z ewangelicznej przypowieści o uczcie weselnej (por. Mt 22,1-14). Po tym, jak goście odrzucili zaproszenie, król, bohater tego opowiadania, mówi do swoich sług: „Idźcie więc na rozstajne drogi i zaproście na ucztę wszystkich, których spotkacie” (w. 9). Zastanawiając się nad tym kluczowym słowem, w kontekście przypowieści i życia Jezusa, możemy podkreślić kilka ważnych aspektów ewangelizacji. Okazują się one szczególnie aktualne dla nas wszystkich, uczniów-misjonarzy Chrystusa, w tej ostatniej fazie procesu synodalnego, która zgodnie z hasłem *Komunia, uczestnictwo, misja*, powinna pobudzić Kościół do jego priorytetowego zobowiązania, czyli do głoszenia Ewangelii we współczesnym świecie.

1. *„Idźcie i zaproście!”. Misja jako niestrudzone wychodzenie i zapraszanie na ucztę Pana*

Król wydając sługom swoje polecenie, używa na początku dwóch czasowników, które wyrażają istotę misji: «idźcie» i «wzywajcie» w znaczeniu «zapraszajcie».

W odniesieniu do pierwszego należy pamiętać, że słudzy zostali wysłani już wcześniej, aby przekazać królewskie przesłanie zaproszonym (por. w. 3-4). To pokazuje nam, że misja jest niestrudżonym wychodzeniem do całej ludzkości, aby ją zaprosić na spotkanie i do komunii z Bogiem. Niestrudżonym! Bóg, wielki w miłości i bogaty w miłosierdzie, zawsze wychodzi do każdego człowieka, aby wezwać go do szczęścia swojego królestwa, pomimo obojętności lub odrzucenia. W ten sposób Jezus Chrystus, dobry pasterz, posłany przez Ojca poszedł szukać zagubionych owiec ludu Izraela i pragnął iść dalej, aby dotrzeć nawet do owiec najbardziej oddalonych (por. J 10,16). Powiedział do uczniów: „Idźcie!”, zarówno przed, jak i po swoim zmartwychwstaniu, włączając ich w swoją misję (por. Łk 10,3; Mk 16,15). Z tego powodu Kościół będzie nadal wychodził poza wszelkie granice, wychodził wciąż na nowo, niestrudzenie i nie zniechęcając się w obliczu trudności i przeszkód, aby wiernie wypełniać misję otrzymaną od Pana.

Korzystam z okazji, aby podziękować misjonarzom i misjonarkom, którzy odpowiadając na wezwanie Chrystusa, zostawili wszystko, aby udać się daleko od swojej ojczyzny i zanieść Dobrą Nowinę do miejsc, w których ludzie jeszcze jej nie otrzymali lub przyjęli ją dopiero niedawno. Najmilsi, wasze szczodre oddanie jest namacalnym wyrazem zaangażowania w misję *ad gentes*, którą Jezus powierzył swoim uczniom: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28,19). Trwajmy zatem w modlitwie i dziękujmy Bogu za nowe i liczne powołania misyjne do dzieła ewangelizacji aż po krańce ziemi.

I nie zapominajmy, że każdy chrześcijanin jest wezwany do udziału w tej powszechnej misji poprzez swoje świadectwo ewangeliczne w każdym środowisku, aby cały Kościół mógł nieustannie wychodzić ze swoim Panem i Mistrzem na „rozdroża” dzisiejszego świata. Tak, „dzisiaj dramat Kościoła polega na tym, że Jezus ciągle puka do drzwi, ale od wewnątrz, abyśmy pozwolili Mu wyjść! Wiele razy okazujemy się Kościołem [...] który nie pozwala Panu wyjść, który trzyma Go jako «coś własnego», podczas gdy Pan przyszedł dla misji i chce, abyśmy byli misjonarzami” (*Przemówienie do uczestników konferencji promowanej przez Dykasterię ds. Świeckich, Rodziny i Życia*, 18 lutego 2023 r.). Obyśmy wszyscy, którzy jesteśmy ochrzczeni, byli gotowi wyruszyć

ponownie, każdy zgodnie ze swoim stanem życia, aby rozpocząć nowy ruch misyjny, jak u zarania chrześcijaństwa!

Wracając do polecenia wydanego sługom przez króla w przypowieści, wyjście idzie w parze z wezwaniem, a dokładniej, z zaproszeniem: „Przyjdźcie na wesele” (Mt 22,4). Wskazuje to na inny, nie mniej ważny aspekt misji powierzonej przez Boga. Jak można sobie wyobrazić, ci słudzy-posłańcy przekazali zaproszenie władcy w trybie pilnym, ale także z wielkim szacunkiem i uprzejmością. Podobnie misja niesienia Ewangelii wszelkiemu stworzeniu musi koniecznie mieć ten sam styl, cechujący Tego, którego się głosi. Głosząc światu „piękno zbawczej miłości Boga objawionej w Jezusie Chrystusie umarłym i zmartwychwstałym” (adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 36), uczniowie-misjonarze czynią to z radością, cierpliwością, uprzejmością, które są owocami Ducha Świętego obecnymi w nich (por. Ga 5,22); nie na siłę, bez przymusu, prozelityzmu; zawsze z bliskością, współczuciem i czułością, które odzwierciedlają Boży sposób bycia i działania.

2. Na uczcie. Eschatologiczna i eucharystyczna perspektywa misji Chrystusa i Kościoła

W przypowieści król prosi sługi, by zanieśli zaproszenie na ucztę weselną swego syna. Odzwierciedla ona perspektywę uczty eschatologicznej, jest obrazem ostatecznego zbawienia w królestwie Bożym, urzeczywistnionym już teraz, wraz z przyjściem Jezusa, Mesjasza i Syna Bożego, który dał nam życie w obfitości (por. J 10,10), symbolizowane przez stół zastawiony „soczystymi potrawami, wybornymi winami”, kiedy Bóg „raz na zawsze zniszczy śmierć” (por. Iz 25,6-8).

Misja Chrystusa jest misją pełni czasów, jak zapowiedział On na początku swojego przepowiadania: „Czas się wypełnił i bliskie jest królestwo Boże” (Mk 1,15). Tak więc uczniowie Chrystusa są powołani do kontynuowania tej samej misji ich Mistrza i Pana. Przypomnijmy w tym względzie nauczanie Soboru Watykańskiego II o eschatologicznym charakterze misyjnego zaangażowania Kościoła: „Czas działalności misyjnej mieści się pomiędzy pierwszym a drugim przyjściem Pana [...]. Zanim bowiem Pan przybędzie, należy głosić Ewangelię wszystkim narodom” (*Dekret o misyjnej działalności Kościoła Ad gentes*, 9).

Wiemy, że zapal misyjny pierwszych chrześcijan miał silny wymiar eschatologiczny. Odczuwali oni pilną potrzebę głoszenia Ewangelii. Również dzisiaj ważne jest, by pamiętać o tej perspektywie, ponieważ pomaga nam ona ewangelizować z radością tych, którzy wiedzą, że „Pan jest blisko”, i z nadzieją tych, którzy dążą do celu, kiedy wszyscy będziemy z Chrystusem na Jego uczcie weselnej w królestwie Bożym. Podczas gdy świat proponuje różne „uczty” konsumpcjonizmu, egoistycznego bogactwa, gromadzenia, indywidualizmu, Ewangelia wzywa wszystkich na Boską ucztę, gdzie panuje radość, dzielenie się, sprawiedliwość, braterstwo, w komunii z Bogiem i z innymi.

Ta pełnia życia, dar Chrystusa, jest antycypowana już teraz, w uczcie Eucharystii, którą Kościół celebrytuje na polecenie Pana na Jego pamiątkę. Tak więc zaproszenie na ucztę eschatologiczną, które niesiemy wszystkim w misji ewangelizacyjnej, jest nierozzerwalnie związane z zaproszeniem do stołu eucharystycznego, gdzie Pan karmi nas swoim słowem oraz Ciałem i Krwią. Jak nauczał Benedykt XVI, „w każdej celebrycji eucharystycznej realizuje się sakramentalnie eschatologiczne gromadzenie się Ludu Bożego. Uczta eucharystyczna jest dla nas rzeczywistą antycypacją ostatecznej uczty, zapowiedzianej uprzednio przez proroków (por. Iz 25,6-9) i opisanej w Nowym Testamencie jako «gody Baranka» (Ap 19,7-9), którą się celebrytuje w radości świętych obcowania” (posynod. adhort. apost. *Sacramentum caritatis*, 31).

Dlatego wszyscy jesteśmy wezwani do intensywniejszego przeżywania każdej Eucharystii we wszystkich jej wymiarach, zwłaszcza w wymiarze eschatologicznym i misyjnym. Powtarzam w związku z tym, że „nie możemy przystępować do stołu eucharystycznego bez włączenia się w dynamikę misji, która bierze początek w samym Sercu Boga i zmierza do tego, by objąć wszystkich ludzi” (*tamże*, 84). Odnowa eucharystyczna, którą wiele Kościołów lokalnych chwalebnie promuje w okresie po pandemii Covid, będzie miała również fundamentalne znaczenie dla rozbudzenia ducha misyjnego w każdym wierzącym. Z o ileż większą wiarą i zapałem serca powinniśmy podczas każdej Mszy św. wypowiadać akklamację: „Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie i oczekujemy Twego przyścia w chwale!”

W tej perspektywie, w roku poświęconym modlitwie w ramach przygotowań do Jubileuszu 2025, pragnę zaprosić wszystkich do zintensyfikowania także i przede wszystkim uczestnictwa we Mszy św. i modlitwy w intencji ewangelizacyjnej misji Kościoła. Posłuszny słowu Zbawiciela, nigdy nie przestaje on wznosić do Boga, w każdej celebracji eucharystycznej i liturgicznej, modlitwy *Ojciec nasz* z wezwaniem „Przyjdź królestwo Twoje”. W ten sposób codzienna modlitwa, a zwłaszcza Eucharystia, czyni nas pielgrzymami-misjonarzami nadziei w drodze do życia bez końca w Bogu, ku uczcie weselnej przygotowanej przez Boga dla wszystkich Jego dzieci.

3. „Wszyscy”. Powszechna misja uczniów Chrystusa i Kościół całkowicie synodalno-misyjny

Trzecia i ostatnia refleksja dotyczy adresatów królewskiego zaproszenia: „wszyscy”. Jak podkreśliłem, „to jest sedno misji: owo «wszyscy». Nie wykluczając nikogo. Wszyscy. Zatem wszelka nasza misja rodzi się z Serca Chrystusa, aby pozwolić, żeby wszystkich przyciągnął do siebie” (*Przemówienie do uczestników Zgromadzenia Ogólnego Papieskich Dzieł Misyjnych*, 3 czerwca 2023 r.). Także dzisiaj, w świecie rozdartym podziałami i konfliktami, Chrystusowa Ewangelia jest łagodnym i mocnym głosem, który wzywa ludzi do spotkania się ze sobą, do uznania siebie nawzajem za braci i radowania się harmonią w różnorodności. Bóg chce, aby „wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4). Dlatego w naszej działalności misyjnej nigdy nie zapominajmy, że jesteśmy posłani, aby głosić Ewangelię wszystkim, i „nie jak ktoś, kto narzuca nowy obowiązek, ale jak ktoś, kto dzieli się radością, ukazuje piękny horyzont, ofiaruje upragnioną ucztę” (adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 14).

Uczniom-misjonarzom Chrystusa zawsze leży na sercu troska o wszystkich ludzi, każdego stanu społecznego i także moralnego. Przypowieść o uczcie mówi nam, że zgodnie z poleceniem króla, słudzy zgromadzili „wszystkich, których napotkali: złych i dobrych” (Mt 22,10). Co więcej, właśnie „ubodzy, ułomni, niewidomi i chromi” (Łk 14,21), czyli ostatni i zepchnięci na margines społeczeństwa, są szczególnie gośćmi króla. Zatem uczta weselna Syna, którą przygotował Bóg, pozostaje na zawsze otwarta dla wszystkich, ponieważ

wielka i bezwarunkowa jest Jego miłość do każdego z nas. „Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16). Każdy człowiek, każdy mężczyzna i każda kobieta, jest adresatem Bożego zaproszenia do uczestnictwa w Jego przemieniającej i zbawiającej łasce. Trzeba tylko powiedzieć „tak” temu darmowemu Bożemu darowi, przyjmując go i pozwalając się przez niego przemienić, przyoblekając się w niego jak w „szatę weselną” (por. Mt 22,12).

Misja dla wszystkich wymaga zaangażowania wszystkich. Dlatego konieczne jest kontynuowanie drogi ku Kościołowi całkowicie synodalno-misyjnymu w służbie Ewangelii. Synodalność jest misyjna sama w sobie i odwrotnie, misja jest zawsze synodalna. Dlatego ścisła współpraca misyjna jest dziś jeszcze bardziej nagląca i konieczna zarówno w Kościele powszechnym, jak i w Kościołach partykularnych. W ślad za Soborem Watykańskim II i moimi poprzednikami, polecam wszystkim diecezjom świata posługę Papieskich Dzieł Misyjnych, które są podstawowym środkiem „napełniającym katolików już od dzieciństwa prawdziwie powszechnym i misyjnym zmysłem, jak i pobudzającym do skutecznego zbierania pomocy materialnej dla dobra wszystkich misji, odpowiednio do potrzeb każdej z nich” (dekret *Ad gentes*, 38). Z tego powodu zbiórki Światowego Dnia Misyjnego we wszystkich Kościołach lokalnych są w całości przeznaczone na Powszechny Fundusz Solidarności, który następnie Papieskie Dzieło Rozkrzewiania Wiary rozdziela w imieniu papieża na potrzeby wszystkich misji Kościoła. Módlmy się do Pana, aby nas prowadził i pomagał nam być Kościołem bardziej synodalnym i misyjnym (por. *Homilia podczas Mszy św. Na zakończenie Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów*, 29 października 2023 r.).

Na koniec zwróćmy nasze spojrzenie ku Maryi, która wyjednała od Jezusa pierwszy cud właśnie na uczcie weselnej w Kanie Galilejskiej (por. J 2,1-12). Pan Jezus ofiarował młodej parze i wszystkim gościom obfitość nowego wina, będącego znakiem zapowiadającym ucztę weselną, którą Bóg przygotowuje dla wszystkich na końcu czasów. Również dzisiaj prosimy o Jej macierzyńskie wstawiennictwo za ewangelizacyjną misję uczniów Chrystusa. Z radością i troską naszej Matki, z mocą czułości i miłości (por. adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 288),

idźmy i zanieśmy wszystkim zaproszenie Króla Zbawiciela. Święta Maryjo, Gwiazdo Ewangelizacji, módl się za nami!

Franciszek

Rzym, u św. Jana na Lateranie, 25 stycznia 2024 r.,
w święto Nawrócenia św. Pawła.

Źródło: <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/missions/documents/20240125-giornata-missionaria.html>.

2.

ORĘDZIE OJCA ŚWIĘTEGO FRANCISZKA NA 58. ŚWIATOWY DZIEŃ POKOJU 1 STYCZNIA 2025 R.

*ODPUŚĆ NAM NASZE WINY,
OBDARZ NAS TWOIM POKOJEM*

I. Wsłuchując się w wołanie zagrożonej ludzkości

1. U progu tego nowego roku, danego nam przez Ojca Niebieskiego czasu jubileuszowego poświęconego nadziei, składam najszczerze życzenia pokoju każdej kobiecie i każdemu mężczyźnie, zwłaszcza tym, którzy czują się przytłoczeni swoją sytuacją życiową, napiętnowani swoimi błędami, zmiażdżeni osądem innych, i nie widzą już jakiegokolwiek perspektywy dla swojego życia. Nadzieja i pokój wam wszystkim, ponieważ jest to Rok Łaski, która wypływa z Serca Odkupiciela!

2. W 2025 r. Kościół katolicki obchodzi jubileusz, wydarzenie, które napełnia serca nadzieją. „Jubileusz” wywodzi się ze starożytnej tradycji żydowskiej, kiedy to dźwięk baraniego rogu (po hebrajsku *yobel*) co czterdzieści dziewięć lat zwiastował łaskę i wyzwolenie dla całego ludu (por. Kpł 25,10). To uroczyste wezwanie miało w zamyśle rozbrzmiewać na całym świecie (por. Kpł 25,9), aby przywrócić Bożą sprawiedliwość w różnych dziedzinach życia: w użytkowaniu ziemi, w posiadaniu dóbr, w relacjach z bliźnimi, zwłaszcza wobec najuboższych i tych,

którzy popadli w niełaskę. Dźwięk rogu przypominał całemu ludowi, tym, którzy byli bogaci i tym, którzy byli zubożali, że nikt nie przychodzi na świat, aby być uciskanym: jesteście braćmi i siostrami, dziećmi tego samego Ojca, urodzonymi, aby być wolnymi, zgodnie z wolą Pana (por. Kpł 25,17.25.43.46.55).

3. Również dzisiaj jubileusz jest wydarzeniem, które pobudza nas do poszukiwania wyzwalającej sprawiedliwości Bożej na całej ziemi. W miejsce rogu, na początku tego Roku Łaski, zechciejmy wsłuchać się w „rozpaczliwe wołanie o pomoc”¹, które, jak głos krwi sprawiedliwego Abła, wznosi się z wielu zakątków ziemi (por. Rdz 4,10), a którego Bóg nigdy nie przestaje słuchać. My z kolei czujemy się wezwani, by stać się głosem w bardzo wielu sytuacjach wyzysku ziemi i ucisku bliźniego². Takie niesprawiedliwości św. Jan Paweł II nazywał „strukturami grzechu”³, ponieważ wynikają one nie tylko z nieprawości nielicznych, lecz niejako zakorzeniły się i opierają się na szerokim współdziale.

4. Każdy z nas musi czuć się w jakiś sposób odpowiedzialny za dewastację, na jaką narażony jest nasz wspólny dom, poczynając od tych działań, które, nawet choćby tylko pośrednio, podsycają konflikty targające ludzkością. W ten sposób wzniecane są i przeplatają się ze sobą, odrębne, ale wzajemnie powiązane wyzwania systemowe, które nękają naszą planetę⁴. Mam na myśli w szczególności wszelkiego rodzaju nierówności, nieludzkie traktowanie migrantów, degradację środowiska, zamęt karygodnie wywołany przez dezinformację, odrzucenie jakiegokolwiek dialogu i znaczne finansowanie przemysłu zbrojeniowego. Wszystkie te czynniki stanowią realne zagrożenie dla istnienia całej ludzkości. Dlatego na początku tego roku chcemy wsłuchać się w wołanie ludzkości, abyśmy wszyscy, razem i osobiście, poczuli się wezwani do zerwania łańcuchów niesprawiedliwości, aby głosić Bożą sprawiedliwość. Kilka epizodycznych aktów filantropii nie wystarczy. Trzeba

¹ *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 8.

² Por. Św. Jan Paweł II, List apost. *Tertio millennio adveniente* (10 listopada 1994), 51.

³ Enc. *Sollicitudo rei socialis* (30 grudnia 1987), 36.

⁴ Por. *Discorso ai partecipanti all'Incontro promosso dalle Pontificie Accademie delle Scienze e delle Scienze Sociali* (16 maja 2024).

natomiast zmian kulturowych i strukturalnych, aby mogła także nastąpić trwała zmiana⁵.

II. Przemiana kulturowa: wszyscy jesteśmy dłużnikami

5. Wydarzenie jubileuszowe zachęca nas do podjęcia szeregu zmian, aby stawić czoła obecnemu stanowi niesprawiedliwości i nierówności, przypominając nam, że dobra ziemi są przeznaczone nie tylko dla nielicznych uprzywilejowanych, lecz dla wszystkich⁶. Przydatne może być przypomnienie tego, co napisał św. Bazyl z Cezarei: „Co jest twoje, powiedz mi? Skądś to wziął i przyniósł do domu? [...] Czy nie nagi wyszedłeś z łona matki? Nie nagi powrócisz znów do ziemi? A skąd pochodzi to, co masz? Jeśli powiesz, że z zrządzenia losu, toś bezbożnik, co nie zna Stworzyciela, ani nie poczuwa się do wdzięczności wobec Dawcy”⁷. Kiedy brakuje wdzięczności, człowiek nie rozpoznaje już Bożych darów. Jednak w swoim nieskończonym miłosierdziu Pan nie opuszcza ludzi, którzy grzeszą przeciwko Niemu: raczej *dar* życia potwierdza *przebaczeniem* zbawienia, ofiarowanym wszystkim przez Jezusa Chrystusa. Dlatego, ucząc nas *Ojcze nasz*, Jezus zachęca nas, abyśmy prosili: „Odpuść nam nasze winy” (Mt 6,12).

6. Kiedy osoba lekceważy swoją więź z Ojcem, zaczyna dojrzywać w niej myśl, że relacje z innymi mogą rządzić się logiką wyzysku, w której najsilniejsi roszczą sobie prawo do panowania nad najsłabszymi⁸. Podobnie jak w czasach Jezusa elity czerpały zyski z cierpienia najuboższych, tak też i dzisiaj, w globalnej wiosce, gdzie wszystko jest ze sobą wzajemnie powiązane⁹, system międzynarodowy, jeśli nie jest oparty na logice solidarności i współzależności, rodzi niesprawiedliwości, zaostrome przez korupcję, które zamykają w pułapce kraje ubogie. Logika wyzysku dłużnika związłe opisuje również obecny „kryzys

⁵ Por. Adhort. apost. *Laudate Deum* (4 października 2023), 70.

⁶ Por. *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 16.

⁷ *Homilia o chciwości*, 7, w: *Wybór homilij i kazań*, tłum. Tadeusz Sinko, Kraków 1947, s. 65.

⁸ Por. Enc. *Laudato si'* (24 maja 2015), 123.

⁹ Por. *Katecheza* (2 września 2020): *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, n. 10 (426)/2020, s. 16.

zadłużenia”, który uderza w wiele krajów, zwłaszcza globalnego Południa.

7. Niestrudzenie powtarzam, że dług zagraniczny stał się narzędziem kontroli, za pomocą którego niektóre rządy i prywatne instytucje finansowe krajów najbogatszych bez skrupołów wykorzystują zasoby ludzkie i naturalne krajów najuboższych, w celu zaspokojenia potrzeb swoich rynków¹⁰. Dodajmy do tego fakt, że ludność niektórych krajów, już obciążona długiem międzynarodowym, jest zmuszana do dźwigania ciężaru długu ekologicznego krajów bardziej rozwiniętych¹¹. Dług ekologiczny i dług zagraniczny to dwie strony tego samego medalu, logiki wyzysku, której kulminacją jest kryzys zadłużenia¹². Nawiązując do tego roku jubileuszowego, zachęcam wspólnotę międzynarodową do podjęcia działań w celu umorzenia długu zagranicznego, uznając istnienie długu ekologicznego między Północą a Południem świata. Jest to apel o solidarność, ale przede wszystkim o sprawiedliwość¹³.

8. Przemiana kulturowa i strukturalna, która pozwoli przezwyciężyć ten kryzys, nastąpi, gdy w końcu uznamy, że wszyscy jesteśmy dziećmi Ojca i wyznamy przed Nim, że wszyscy jesteśmy dłużnikami, ale także wszyscy jesteśmy sobie nawzajem potrzebni, zgodnie z logiką wspólnej i zróżnicowanej odpowiedzialności. Będziemy mogli odkryć „raz na zawsze, że potrzebujemy siebie nawzajem i jesteśmy dłużnikami jedni drugich”¹⁴.

III. Droga nadziei: trzy możliwe działania

9. Jeśli pozwolimy, by nasze serca zostały poruszone przez te konieczne przemiany, to Rok Łaski Jubileuszu będzie mógł na nowo

¹⁰ Por. *Discorso ai partecipanti all'Incontro „Debt Crisis in the Global South”* (5 czerwca 2024).

¹¹ Por. <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2023/december/documents/20231202-dubai-cop28.html> (COP 28) (2 grudnia 2023); *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, n. 12 (458)/2023, s. 23.

¹² Por. *Discorso ai partecipanti all'Incontro „Debt Crisis in the Global South”* (5 czerwca 2024).

¹³ Por. *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 16.

¹⁴ *Enc. Fratelli tutti* (3 października 2020), 35.

otworzyć drogę nadziei dla każdego z nas. Nadzieja rodzi się z doświadczenia Bożego miłosierdzia, które jest zawsze nieograniczone¹⁵.

Bóg, który nikomu nic nie jest winien, nieustannie obdarza wszystkich ludzi łaską i miłosierdziem. Izaak z Niniwy, ojciec Kościoła Wschodniego z VII w., napisał: „Twoja miłość jest większa od moich win. Fale, które są w oceanie, są mniej liczne, niż liczba moich grzechów. Lecz jeśli położyć je na szali z Twoją miłością, znikają jak nicość”¹⁶. Bóg nie wylicza zła popełnionego przez człowieka, ale jest niezmiernie „bogaty w miłosierdzie, przez wielką swą miłość, jaką nas umiłował” (Ef 2,4). Jednocześnie wysłuchuje wołania ubogich i ziemi. Wystarczy na początku tego roku zatrzymać się na chwilę i pomyśleć o łasce, z jaką za każdym razem przebacza nam grzechy i odpuszcza wszystkie nasze winy, aby nasze serca ogarnęła nadzieja i pokój.

10. Dlatego Jezus w modlitwie *Ojcze nasz* formułuje bardzo wymagające wezwanie: „jako i my odpuszczamy naszym winowajcom” po tym, jak poprosiliśmy Ojca o odpuszczenie naszych win (por. Mt 6,12). Aby przebaczyć winę innym i dać im nadzieję, nasze życie musi być wypełnione tą samą nadzieją, która pochodzi z Bożego miłosierdzia. Nadzieja jest przeobfita w wielkoduszność, pozbawiona wyrachowania, nie robi dłużnikom rachunków w kieszeni, nie martwi się o własny zysk, ale ma na uwadze tylko jeden cel: podnieść tego, który upadł, opatrzeć serca złamane, wyzwolić z wszelkich form zniewolenia.

11. Chciałbym zatem na początku tego Roku Łaski zasugerować trzy działania, które mogą przywrócić godność życiu całych społeczeństw i skierować je na drogę nadziei, tak aby mógł zostać przewyciężony kryzys zadłużenia, a wszyscy mogli ponownie uznać się za dłużników, którym darowano [dług].

Podaję przede wszystkim apel wystosowany przez św. Jana Pawła II z okazji Roku Jubileuszowego 2000, aby przemyśleć „sprawę redukcji, jeśli nie całkowitej likwidacji zadłużenia międzynarodowego,

¹⁵ Por. *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 23.

¹⁶ Izaak z Niniwy, *Mowy, Zbiór trzeci, Mowa X*, tłum. Marcin Jan Janecki, Warszawa 2023, s. 132; CSCO 638, 115. Św. Augustyn posuwa się nawet do stwierdzenia, że Bóg nigdy nie przestaje czynić siebie dłużnikiem człowieka: „Ponieważ miłosierdzie Twoje trwa na wieki, raczysz przez swe obietnice stawać się dłużnikiem tych, którym wszystkie ich długi odpuszczasz” (*Wyznania*, V,9,17: PL 32, 714).

które ciąży na losach wielu narodów”¹⁷. Uznając dług ekologiczny, za-
możniejsze kraje powinny poczuć się wezwane do uczynienia wszyst-
kiego, co w ich mocy, aby umorzyć długi tym krajom, które nie są
w stanie spłacić swoich zobowiązań. Oczywiście, aby nie był to odoso-
biony akt dobroczynności, który grozi ponownym uruchomieniem
błędnego cyklu finansowania i zadłużenia, potrzebujemy jednocześnie
rozwoju nowej architektury finansowej, prowadzącej do stworzenia
globalnej Karty finansowej, opartej na solidarności i zgodzie między
narodami.

Ponadto wzywam do zdecydowanego zaangażowania w promowa-
nie poszanowania godności ludzkiego życia, od poczęcia do natural-
nej śmierci, tak aby każda osoba mogła miłować swoje życie i patrzeć
w przyszłość z nadzieją, pragnąc rozwoju i szczęścia dla siebie i swoich
dzieci. Bez nadziei na życie trudno jest bowiem wzbudzić w sercach
młodych pragnienie rodzenia innych istnień. W tym miejscu szcze-
gólnie chciałbym ponownie wezwać do konkretnego gestu, który mógł-
by sprzyjać kulturze życia. Mam na myśli zniesienie kary śmierci we
wszystkich krajach. Środek ten bowiem, oprócz tego, że godzi w niena-
ruszalność życia, unicestwia wszelką ludzką nadzieję na przebaczenie
i odnowę¹⁸.

Ośmielam się również podjąć na nowo inny apel, odwołując się do
św. Pawła VI i Benedykta XVI¹⁹, do młodszych pokoleń, w tym cza-
sie naznaczonym wojnami: przeznaczmy przynajmniej jeden procent
pieniędzy wydawanych na zbrojenia dla utworzenia światowego Fun-
duszu, który definitywnie wyeliminowałby głód i ułatwił działania
edukacyjne w krajach najuboższych, mające na celu promowanie zrów-
noważonego rozwoju, przeciwdziałając zmianom klimatycznym²⁰. Po-
winniśmy starać się wyeliminować wszelkie preteksty, które mogłyby

¹⁷ List. apost. *Tertio millennio adveniente* (10 listopada 1994), 51.

¹⁸ Por. *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 10.

¹⁹ Por. Św. Paweł VI, Enc. *Populorum progressio* (26 marca 1967), 51; Benedykt XVI, *Przemówienie do korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej*, 9 stycznia 2006; Tenże, *Posynodalna adhort. apost. Sacramentum caritatis* (22 lutego 2007), 90.

²⁰ Por. Enc. *Fratelli tutti* (3 października 2020), 262; *Przemówienie do korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej* (8 stycznia 2024); *Przemówienie*

skłonić młodych ludzi do wyobrażania sobie własnej przyszłości bez nadziei lub jako oczekiwania pomszczenia krwi swoich bliskich. Przyszłość jest darem, aby wyjść poza błędy przeszłości i budować nowe drogi pokoju.

IV. Cel, którym jest pokój

12. Ci, którzy poprzez sugerowane gesty podejmą drogę nadziei, będą mogli zobaczyć coraz bliżej upragniony cel, jakim jest pokój. Psalmista utwierdza nas w tej obietnicy: kiedy „łaskawość i wierność spotkają się z sobą, ucałują się sprawiedliwość i pokój” (Ps 85,11). Kiedy ogałacam się z broni kredytu i daję na nowo siostrze lub bratu drogę nadziei, przyczyniam się do przywrócenia Bożej sprawiedliwości na tej ziemi i kroczę z tą osobą do celu, jakim jest pokój. Jak mówił św. Jan XXIII, prawdziwy pokój może pochodzić tylko z serca rozbrojonego z niepokojem i z lęku przed wojną²¹.

13. Niech rok 2025 będzie tym rokiem, w którym będzie rozwiązał się pokój! Taki prawdziwy i trwały pokój, który nie poprzestaje na kruczkach umów lub stołach ludzkich kompromisów²². Dążmy do prawdziwego pokoju, który jest darowany przez Boga sercu rozbrojonemu: sercu, które nie wylicza, co jest moje, a co twoje; sercu, które przewyższa egoizm, aby być gotowym do wyjścia naprzeciw innym; sercu, które nie waha się uznać siebie za dłużnika wobec Boga i dlatego jest gotowe odpuścić długi, które przygniatają bliźniego; sercu, które przewyższa zniechęcenie na myśl o przyszłości, z nadzieją, że każda osoba jest bogactwem dla tego świata.

14. Rozbrojenie serca jest gestem, który angażuje wszystkich, od pierwszych do ostatnich, od maluczkich do wielkich, od bogatych do ubogich. Czasami wystarczy coś tak prostego jak „uśmiech, gest przyjaźni, braterskie spojrzenie, szczerze wysłuchanie, bezinteresowna

do Konferencji Państw Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP 28) (2 grudnia 2023).

²¹ Por. Enc. *Pacem in terris* (11 kwietnia 1963), 113.

²² *Chwila modlitwy w dziesiątą rocznicę „Spotkania modlitewnego w intencji pokoju w Ziemi Świętej”*, 7 czerwca 2024.

posługa”²³. Poprzez te małe wielkie gesty zbliżamy się do celu, jakim jest pokój, i dotrzemy tam tym szybciej, im bardziej – na drodze, u boku naszych odnalezionych braci i siostr – odkryjemy, że już się zmieniliśmy w porównaniu z tym, jakimi byliśmy, zaczynając. Pokój nie nadchodzi bowiem jedynie wraz z końcem wojny, ale z początkiem nowego świata, świata, w którym odkrywamy siebie odmienionych, bardziej zjednoczonych i bardziej braćmi, niż sobie wyobrażaliśmy.

15. Panie, obdarz nas swoim pokojem! To jest modlitwa, którą wznoszę do Boga, składając noworoczne życzenia Głowom Państw i Rządów, Szefom Organizacji międzynarodowych, Przywódcom różnych religii, każdemu człowiekowi dobrej woli.

Panie, odpuść nam nasze winy,
jako i my odpuszczamy naszym winowajcom,
i w tym kręgu przebaczenia obdarz nas swoim pokojem,
tym pokojem, który jedynie Ty możesz dać
temu, który pozwala rozbroić swe serce,
temu, który z nadzieją chce darować długi swoim braciom,
temu, który bez lęku wyznaje, że jest Twoim dłużnikiem,
temu, który nie pozostaje głuchy na wołanie najuboższych.

Franciszek

Watykan, 8 grudnia 2025 r.

Źródło: <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/20241208-messaggio-58giornatamondiale-pace2025.html>.

²³ *Spes non confundit. Bulla Ogłaszająca Jubileusz Zwyczajny Roku 2025* (9 maja 2024), 18.

II. AKTA EPISKOPATU POLSKI

3.

LIST PASTERSKI KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI
ZAPOWIADAJĄCY OGÓLNOPOLSKIE OBCHODY
24. DNIA PAPIESKIEGO,
NA NIEDZIELĘ 6 PAŹDZIERNIKA 2024 R.

JAN PAWEŁ II – EWANGELIA STAROŚCI I CIERPIENIA

Umiłowani w Chrystusie Panu Siostry i Bracia!

Cierpienie dotyka każdego człowieka. W jego obliczu pojawiają się pytania: Dlaczego mnie to spotkało? Dlaczego cierpię? A także pokrewne – skąd w świecie zło? Pytania te człowiek zadaje najpierw sobie, później innym ludziom, a ostatecznie Bogu, jako Stwórcy świata i człowieka. On zaś słucha, a nawet oczekuje tych pytań i odpowiada na nie już na kartach Starego Testamentu, jak choćby poprzez historię Hioba i Tobiasza. Odpowiedź na pytanie o źródło, a przede wszystkim o sens cierpienia przynosi dopiero Jezus Chrystus. Przez swoją mękę i śmierć nie tylko zgładził grzech i otworzył ludziom drogę do nieba, ale przede wszystkim, jak zaznacza autor Listu do Hebrajczyków, ukazał swoim życiem, że cierpienie może stać się drogą do świętości dla człowieka.

Drogę tę przeszedł św. Jan Paweł II. Ból i cierpienie stanowiły szczególny rys życia i posługi Karola Wojtyły. Strata matki w wieku dziewięciu lat, niedługo później brata i ojca w czasie okupacji. A także wypadek, kiedy potrąciła go niemiecka ciężarówka, śmierć przyjaciół w czasie wojny czy prześladowania i szykany ze strony komunistów. Szczególnie tragicznym i bolesnym dla Jana Pawła II stało się doświadczenie zamachu na jego życie 13 maja 1981 r. Od tego momentu

rymską Poliklinikę Gemelli, w której w czasie swego pontyfikatu przebywał dziewięć razy, sam nazywał „trzecim Watykanem”. Publiczne przeżywanie choroby, a także starości stało się jednym z najbardziej zapamiętanych symboli pontyfikatu Papieża Polaka. Spotkania św. Jana Pawła II z chorymi i cierpiącymi odbywały się w czasie każdej podróży apostołskiej, stanowiąc ważną część papieskiej posługi.

Przeżywając w łączności z papieżem Franciszkiem 24. Dzień Papieski, pod hasłem: *Jan Paweł II. Ewangelia starości i cierpienia*, chcemy wrócić do orędzia, które św. Jan Paweł II pozostawił, szczególnie w liście do chorych *Salvifici doloris* oraz w *Liście do osób w podeszłym wieku*.

1. Oblicza ludzkiego cierpienia

„Cierpienie zawsze jest rzeczywistością o tysiącu twarzy” – mówił św. Jan Paweł II do chorych w Lourdes 15 sierpnia 1983 r. – jest ono niepowtarzalne, w tym sensie, że każda osoba na to samo cierpienie reaguje w całkiem odmienny sposób. Jest to tajemnica nieprzewidzianej wrażliwości każdego człowieka. Cierpienie ma szersze znaczenie niż ból, choroba czy kalectwo. Obok cierpienia fizycznego istnieje cierpienie psychiczne odczuwane w sferze emocjonalnej – jak choćby samotność, brak akceptacji, lęk, depresja, doświadczenie hejtu, oraz cierpienie duchowe – wyrzuty sumienia, brak poczucia sensu życia – określane niekiedy mianem bólu moralnego lub bólu istnienia. Cierpienie dotyka indywidualnych osób, ale także grup społecznych czy narodów w wypadkach klęsk naturalnych, epidemii, katastrof i kataklizmów, a w końcu wojny, czego jesteśmy świadkami w Ukrainie, Palestynie czy innych zakątkach świata.

„Cierpienie człowieka jest bardziej podstawowe od bólu i choroby, które są obecne także w świecie zwierząt. Tylko człowiek cierpiąc, wie, że cierpi i pyta „dlaczego” – i w sposób już całkowicie i specyficznie ludzki cierpi, jeśli nie znajduje odpowiedzi na to pytanie” (SD 9). Poszukiwanie sensu cierpienia ujawnia zatem prawdę o tym, że człowiek jest osobą.

2. Nadać cierpieniu sens

Cierpienie jest tajemnicą, której człowiek nie jest w stanie do końca przeniknąć swym rozumem (por. SD 11). Często służy nawróceniu,

czyli odbudowaniu dobra w człowieku (por. SD 12). Pozwala przeżyć i właściwie ustawić hierarchię wartości, staje się kluczem do otwierania serca na Boże miłosierdzie, jak było to w przypadku św. Franciszka czy św. Ignacego Loyoli. Dla człowieka wierzącego cierpienie, doświadczenie zła, a równocześnie milczenia i jakby nieobecności Boga stanowi czas próby i oczyszczenia, które można nazwać ciemną nocą wiary. Jednocześnie staje się przestrzenią wypracowania cnoty wytrwałości i nadziei.

Cierpieniu, choć samo w sobie jest złem i Bóg nie pragnie go dla człowieka, można nadać sens. Mówił o tym św. Jan Paweł II w cytowanym przemówieniu do chorych w Lourdes: „chciałbym pozostawić w waszej pamięci i waszych sercach trzy światła, które wydają mi się cenne. Najpierw: jakiegokolwiek jest wasze cierpienie [...] ważne jest, abyście je sobie jasno bez pomniejszania go ani wyolbrzymiania, uświadomili (...). Następnie jest rzeczą konieczną, by postępować na drodze akceptacji [...] dlatego, że wiara zapewnia nas, iż Pan może i pragnie wyprowadzić dobro ze zła. [...] I wreszcie najpiękniejszy gest, który możecie uczynić: ofiara. Prawdę tę w pełni objawił Jezus Chrystus, który przybliżył się do świata ludzkiego cierpienia przez to, że sam to cierpienie wziął na siebie” (SD 16). Przeżywał je świadomie oraz akceptował w duchu całkowitego ofiarowania siebie Ojcu za zbawienie ludzi.

„W Krzyżu Chrystusa nie tylko odkupienie dokonało się przez cierpienie, ale samo cierpienie ludzkie zostało też odkupione” (SD 19). Człowiek, przeżywając swoje cierpienie w jednościs z krzyżem Chrystusa, uczestniczy w misji Jezusa, zgodnie ze słowami św. Pawła: „Teraz raduję się w cierpieniach za was i ze swej strony w moim ciele dopełniam braki udreń Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół” (Kol 1,24). Droga do odkrycia tego wymiaru cierpienia i zaakceptowania w życiu jest nieraz bardzo długa. Prowadzi czasem poprzez wewnętrzne załamania, a nawet bunty i wyrzuty czynione Bogu. Jednocześnie taka postawa wobec cierpienia może zaowocować nie tylko osobistym nawróceniem, lecz także pogłębieniem relacji z Jezusem. Czas choroby i cierpienia może stać się okresem, w którym wiara będzie niezwykle intensywnie przeżywana, a zbawienie, pochodzące od Chrystusa – bardzo świadomie przyjmowane. Człowiek odkrywający

cierpienie jako powołanie czuje się potrzebny, zachowuje pragnienie życia, w jego zaś wnętrzu rodzi się pokój, a nawet radość, przez co jego postawa staje się lekcją człowieczeństwa i chrześcijaństwa dla ludzi z otoczenia. Tym samym w obliczu cierpienia winniśmy koncentrować się na pytaniu nie o to – dlaczego cierpię, ale jakie dobro mogę uczynić moim cierpieniem drugiemu człowiekowi?

3. Miłość rodzi się w odpowiedzi na cierpienie

Jak zauważył św. Jan Paweł II: „Chrystus nauczył człowieka równocześnie świadczyć dobro cierpieniem – oraz świadczyć dobro cierpiącemu. W tym podwójnym aspekcie odsłonił sens cierpienia do samego końca” (SD 30). Wszystko zaczyna się od wrażliwości serca. Z niej rodzą się konkretne postawy i gesty wobec ludzi starszych i cierpiących, które zamykają się w trojakiej powinności: akceptować ich obecność, pomagać im i doceniać ich zalety. Szacunek i miłość wobec ludzi w podeszłym wieku jest jedną z najważniejszych cech prawdziwie ludzkiej i dojrzałej cywilizacji (por. *List do ludzi w podeszłym wieku* 11 i 12). Dlatego dziękujemy rodzinom, które opiekują się ludźmi w podeszłym wieku, chorymi i cierpiącymi. Wyrażamy wdzięczność wobec rodziców poświęcających swoje życie zawodowe i osobiste, aby opiekować się niepełnosprawnymi dziećmi. Z szacunkiem przyjmujemy postawę dzieci, które towarzyszą swoim rodzicom w podeszłym wieku, troszcząc się nie tylko o ich potrzeby fizyczne i przynosząc ulgę w cierpieniu, ale nade wszystko poświęcając im czas. Wspomnijmy dziś z wdzięcznością lekarzy, pielęgniarki, pracowników służby zdrowia, a także kapelanów i wolontariuszy posługujących w szpitalach, hospicjach, domach opieki, towarzyszących oraz służących chorym i cierpiącym w najtrudniejszych momentach życia. W końcu dziękujemy wszystkim ludziom dobrej woli, którzy angażując się w różnorakie akcje, wspólnotowo lub indywidualnie, często anonimowo, wspierają ludzi potrzebujących.

Apelujemy do rządzących, organizacji społecznych i wszystkich ludzi, wierzących i niewierzących, o ochronę i szacunek dla każdego życia od poczęcia do naturalnej śmierci. Stajemy się głosem tych, którzy w swoim cierpieniu nie mogą nawet wołać o pomoc. Przypominamy o niezbywalnej godności każdego człowieka i jego prawie do życia.

4. „Żywy pomnik” św. Jana Pawła II

Wrażliwość na cierpienie i gotowość niesienia pomocy to postawa wielu stypendystów Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”. Jedną z nich jest Magdalena: „Studiuję neurobiopsychologię na Uniwersytecie Gdańskim, jest to jedna z moich pasji. Swoją wiedzę wykorzystuję w pracy z dziećmi i młodzieżą w spektrum autyzmu oraz na różnym poziomie sprawności intelektualnej. Ta praca daje mi energię do działania i motywuje do uczenia się nowych rzeczy, żeby w przyszłości móc jeszcze skuteczniej pomagać moim podopiecznym”.

Fundacja co roku swoją opieką obejmuje blisko dwa tysiące zdolnych uczniów i studentów z niezamożnych rodzin, z małych miejscowości w całej Polsce.

W przyszłą niedzielę, podczas kwesty przy kościołach i w miejscach publicznych, będziemy mogli wesprzeć materialnie ten wyjątkowy, konsekwentnie budowany od 24 lat przez nas wszystkich „żywy pomnik” wdzięczności św. Janowi Pawłowi II. Niech udzielone w ten sposób wsparcie, nawet w obliczu osobistych trudności i niedostatków, będzie wyrazem naszej budowy „cywilizacji miłości”.

Na czas owocnego przeżywania 24. Dnia Papieskiego udzielamy wszystkim pasterskiego błogosławieństwa.

*Podpisali: Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce
obecni na 398. Zebraniu Plenarnym
Konferencji Episkopatu Polski*

Warszawa, 10 czerwca 2024 r.

4.

SŁOWO KOMISJI WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KEP
DO KATECHETÓW I NAUCZYCIELI
Z OKAZJI DNIA EDUKACJI NARODOWEJ

Drodzy Katecheci i Nauczyciele!

Świętując Dzień Edukacji Narodowej, z całego serca pragniemy wyrazić wdzięczność wszystkim nauczycielom religii. Misja Wasza jest wyjątkowa i zasługuje na to, aby doceniać ją każdego dnia. Wielokrotnie Wasze zaangażowanie wymaga ciężkiej pracy i poświęcenia. Za to wszystko dzisiaj Wam dziękujemy.

Jako Komisja Wychowania Katolickiego KEP pragniemy wyrazić nasze uznanie i docenić Waszą ofiarną posługę na rzecz wychowania dzieci i młodzieży. To właśnie Wy, drodzy Katecheci, każdego dnia stawiacie twarzą w twarz z różnymi wyzwaniami. Jesteśmy świadomi, że to dzięki Waszej posłudze kształtują się umysły i serca młodych ludzi. Dziękujemy Wam, że wprowadzacie ich w świat wartości związanych z kulturą, historią, wiarą i miłością. Jesteśmy świadomi, że zwłaszcza we współczesnym kontekście Wasza misja jest wyjątkowa. Nie tylko przekazuje ona wiedzę, ale pomaga budować tożsamość i dojrzałą osobowość opartą na prawdzie, dobru, pięknie i bezinteresowności.

Tego dnia, kiedy dziękujemy Wam za Waszą posługę, pragniemy zapewnić o naszej solidarności z Wami, zwłaszcza w momentach trudnych. Chcemy Wam powiedzieć, że w tych chwilach szczególnie o Was pamiętamy i czynimy wszystko, abyście mogli wypełniać posługę katechetyczną. Życzymy Wam, abyście odczuwali wdzięczność ze strony uczniów i rodziców oraz całej społeczności, w której podejmujecie Waszą pracę. Tego dnia powierzamy Panu Bogu na modlitwie Was, kochani Katecheci, oraz wszystkich, którzy są odpowiedzialni za dzieło edukacji oraz wychowanie w szkole. Prosimy również o siłę, cierpliwość i radość w tej pięknej i zarazem wymagającej drodze.

Z wyrazami szacunku i pasterskim błogosławieństwem

† Wojciech Osiał
Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego KEP

5.

PRZESŁANIE PRZEWODNICZĄCEGO KONFERENCJI
EPISKOPATU POLSKI ABP. TADEUSZA WOJDY SAC
NA JASNOGÓRSKĄ NOC CZUWANIA W INTENCJI POLSKICH
EMIGRANTÓW I ICH DUSZPASTERZY*EMIGRACJA JAKO POWOŁANIE*

„Nasze pielgrzymowanie tułacze ma sens i wartość, bo idziemy przez kraje z posłannictwem sprawiedliwości i wiarą niezłomną” – słowa czcigodnego sługi Bożego kard. Augusta Hlonda dziś brzmią bardzo aktualnie. Migracja ma wiele swoich przyczyn i wiele swoich skutków, wpływają one również na wiarę wielu osób. Nie tylko tych, które w pierwszej osobie stają się emigrantami, ale także tych, które z emigrantami się spotykają.

Dziś, Wy, którzy nazywacie się emigrantami, spotykacie się w bardzo szczególnym miejscu. Duchowa stolica Polski, a więc Jasna Góra jest miejscem, do którego, można powiedzieć bez dużej przesady, wszyscy Polacy przynajmniej raz w życiu przybywają. Wiele osób ciągle tu powraca, szukając pogłębienia swojej wiary, a w ostateczności szukając prawdziwego spotkania z Bogiem, do którego prowadzi Najświętsza Maryja Panna. „Pociecha Migrantów” to tytuł, który Ojciec Święty Franciszek dodał do *Litanii Loretańskiej* również po to, by przypomnieć, że Maryja z Józefem i swym nowo narodzonym Synem stali się emigrantami w Egipcie. Bóg stał się tak bliski człowiekowi, że zasmakował bycia emigrantem. Dziś, wpatrując się w wizerunek Czarnej Madonny, możecie w Jej oczach wyczytać zrozumienie i bliskość dla tego wszystkiego, czego i Wy doświadczacie w swoim życiu. Od Niej możecie się uczyć, jak odkrywać wiarę i ją przekazywać, będąc w świecie poza swoją Ojczyzną, będąc emigrantem. Wpatrując się w oczy Czarnej Madonny módlcie się za tych, którzy gubią się na emigracji, doświadczają kryzysu swojej tożsamości i kryzysu wiary.

Gromadząc się na czuwaniu na Jasnej Górze, spotykacie się w miejscu, które jest znakiem rozpoznawczym emigrantów z Polski. Od najdawniejszych czasów Polacy, którzy opuszczali Polskę, zabierali ze sobą znak rozpoznawczy. Tym znakiem rozpoznawczym był

wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej. To dzięki emigrantom wizerunek ten stał się znany na całym świecie. Matka Boża zawdzięcza Wam, emigrantom, swoją rozpoznawalność w jasnogórskim wizerunku. Należy zapytać o to, jak wiele zawdzięczają emigranci Matce Bożej, którą zaprosili do swojej podróży życiowej. Często była to podróż w nieznaną, i to Maryja dodawała emigrującym Polakom nadziei i otuchy, by ze łzą w oku zaśpiewać „Jest zakątek na tej ziemi, gdzie powracać każdy chce”. Dziś powracacie do tego zakątka, by pogłębić swoją wiarę. Również po to, by dzielić się swoją wiarą z innymi.

Wielokrotnie słuchałem świadectw biskupów z całego świata opowiadających o tym, jak obecność emigrantów z Polski wpłynęła na Kościół, do którego przybyli. Często to dzięki Waszej wierze lokalne Kościoły przeżywają swoją wiosnę. To dzięki Waszemu praktykowaniu wiary, uczestnictwu w niedzielnej Eucharystii oraz nabożeństwach, takich jak różaniec, roraty, droga krzyżowa, wierni z krajów, w których żyjecie, odkryli duchowe skarby Kościoła. Jestem Wam ogromnie wdzięczny za to świadectwo wiary i za to ewangelizowanie miejsc, do których emigrujecie. Papież Franciszek w dokumencie programowym swojego pontyfikatu, adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* przypomina, że „w każdym wypadku wszyscy jesteśmy wezwani do ofiarowania innym wyraźnego świadectwa o zbawczej miłości Pana, który niezależnie od naszych niedoskonałości ofiaruje nam swoją bliskość, swoje Słowo, swoją moc, i nadaje sens naszemu życiu” (121).

Jak dziś, będąc emigrantem, dawać wyraźne świadectwo? Nie jest to łatwe i nie jest to oczywiste. Jednak migranci są znakiem Dobrej Nowiny w świecie i świadectwem dla świata. Opuszczając swój dom ojczysty, podążając za obietnicą lepszego i innego życia, by wypełniać określone zadania w świecie. Pamiętając o swoich korzeniach, tradycji, zwyczajach ojczystych, języku i wierze.

Drodzy Bracia i drogie Siostry, na koniec tego przesłania na Jasnogórską Noc Czuwania w intencji polskich emigrantów i ich duszpastryzy pozwolę sobie na osobiste świadectwo. Przez bardzo wiele lat sam żyłem poza Polską, studiując, a później pracując w Kurii Rzymskiej, w Kongregacji Ewangelizacji Narodów. Znam więc życie z daleka od Ojczyzny, wiem, co znaczy przeżywanie świąt Bożego Narodzenia lub Wielkanocy z daleka od rodziny i ojczystych zwyczajów. Dlatego

jesteście mi bardzo bliscy i chciałbym Was wszystkich bardzo serdecznie pozdrowić. Proszę Was o modlitwę za mnie. Dziś, pełniąc posługę przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, proszę, by wszyscy zebrani na Jasnej Górze modlili się o jedność w naszej Ojczyźnie, by na świecie zapanował pokój oraz by Jezus Chrystus Najwyższy Kapłan powoływał do kapłaństwa i życia zakonnego młodych ludzi w naszej Ojczyźnie oraz tych, którzy są na emigracji.

Z serca błogosławię,

† *Tadeusz Wojda SAC*
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

Warszawa, 19 października 2024 r.

6.

STANOWISKO ZESPOŁU EKSPERTÓW KEP DS. BIOETYCZNYCH DOTYCZĄCE TRANZYCJI PŁCI

Streszczenie

Temat transycji płci jest niezwykle aktualny. Toczy się na jego temat dyskusja w wielu środowiskach i coraz więcej osób identyfikuje siebie jako osoby transpłciowe czy – szerzej – poszukuje swojej tożsamości płciowej. Żywo zainteresowani tą problematyką są także członkowie ich rodzin. Wiele pytań na ten temat stawiają także specjaliści świadczący pomoc osobom transpłciowym; dotyczy to m.in. nauczycieli, pedagogów, psychologów, lekarzy różnych specjalności, seksuologów, psychoterapeutów, a także sędziów rozpatrujących sprawy o ustalenie płci. Stąd lista osób, które są żywo zainteresowane tym zagadnieniem, jest długa.

Płciowość człowieka jest rzeczywistością wieloaspektową. Po części jest uwarunkowana biologicznie, w niektórych wymiarach psychospołecznie, przy czym pierwsza grupa czynników ma znaczenie podstawowe. W prezentowanym stanowisku Zespół wykorzystuje do opisu rzeczywistości płci zarówno literaturę medyczną, filozoficzną, jak

i nauczanie papieża Franciszka odnośnie do ideologii *gender*. Pokrótce opisano te ujęcia, które jako kryterium prawdziwości przyjmują racje obiektywne, jak i te, które promują subiektywizm. Wskazano także różne rozstrzygnięcia na gruncie antropologii filozoficznej czynione w zależności od tego, czy natura człowieka jest postrzegana jako zmienna czy też niezmienna. W dokumencie podkreślono, że wiele środowisk promuje transycję prowadzącą do nieodwracalnej utraty zdolności prokreacyjnych. Kościół postrzega takie działania jako powodujące ciężki uszczerbek na zdrowiu, a przez to niegodziwe. Zwrócono też uwagę na liczne niespójności w budowaniu argumentacji za transycją.

Dokument kończy się przywołaniem nauczania Kościoła odnośnie do ludzkiej płciowości, wyszczególniając niektóre etycznie błędne praktyki oraz wskazując pewne pozytywne propozycje na przyszłość. Dotyczy to m.in. zrozumienia sytuacji osób mających problemy z odczytaniem swojej identyfikacji płciowej lub określających się jako transpłciowe.

Do dokumentu została dołączona bibliografia. Zawarto w niej opracowania prezentujące różne stanowiska dotyczące seksualności i transycji płci – także te, które nie nawiązują do chrześcijańskiego światopoglądu. W opinii Zespołu ułatwi to dialog i umożliwi pogłębione zrozumienie tej złożonej problematyki.

1. Wstęp

Problematyka zawarta w tym stanowisku była już częściowo poruszana w dokumentach zarówno Kościoła powszechnego (*Katechizm Kościoła Katolickiego*, nn. 2357-2359¹, Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę*²), jak i Kościoła w Polsce

¹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.

² *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę. Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019 (<https://www.ekai.pl/dokumenty/stworzyl-ich-jako-mezczvzne-i-kobiet-e-z-mysla-o-drodze-dialogu-na-temat-kwestii-gender-w-edukacji/>); zob. także: Jan Paweł II, *Mężczyznę i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Kraków 2020; B. Mierziński, *Mężczyzna i kobieta w ujęciu katechez środowych Jana Pawła II*, Kraków 2020, s. 229-257.

(*Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+*³). Najnowszym tekstem kościelnym podejmującym tę ważną problematykę jest Deklaracja Dykasterii Nauki Wiary *Dignitas infinita* z 2 kwietnia 2024 r. (szczególnie pkt. 55-60)⁴.

Ze względu na współczesne wyzwania dotyczące znaczenia, roli i identyfikacji płci, Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych chce w sposób pogłębiony odnieść się do tych zagadnień, ponieważ wszyscy dostrzegamy, że w ostatnich latach rośnie w społeczeństwach odsetek osób, które postrzegają siebie jako transpłciowe⁵. Jednocześnie jesteśmy świadkami zarówno upowszechniania się tendencji rozpoczynania w coraz młodszym wieku działań zmierzających do korekty płci (często bez wiedzy i zgody rodziców), jak i upraszczania procedur kwalifikacji do tych działań przez specjalistów z różnych dziedzin. Tego rodzaju praktyki rodzą liczne i zasadne pytania ze strony wielu osób. Istnieje zatem potrzeba głębokiej refleksji na ten temat. Jednocześnie Zespół pragnie zaznaczyć, że ważne jest nie tylko to, co Kościół może dać osobom transseksualnym, ale i to, co Kościół odkrywa, wsłuchując się w ich głos⁶. W centrum zainteresowania Kościoła jest bowiem osoba w całej jej złożoności, a duchowni i świeccy powinni towarzyszyć wszystkim cierpiącym i potrzebującym w ich wysiłkach budowania własnej tożsamości oraz nieść ulgę w doświadczanych trudach

³ *Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+* (<https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2020/08/Stanowisko-Konferencji-Episkopatu-Polski-w-kwestii-LGBT.pdf>).

⁴ Dykasteria Nauki i Wiary, *Deklaracja Dignitas infinita o godności człowieka*, Poznań 2024.

⁵ „W klinice GIDS w Londynie liczba konsultacji wzrosła z 678 w latach 2014/2015 do 2590 w latach 2018/2019”. Zob. szerzej: A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021, s. 93-142 (cytat ze s. 111).

⁶ Ważną rolę w zrozumieniu tej problematyki może odegrać lektura reportażu i opisów przypadków osób transpłciowych i ich bliskich. Zob. *Badanie stanu psychicznego. Rozpoznania według ICD-11*, red. P. Gałęcki, Wrocław 2022, s. 243-248; P. Jaconi, *My, trans*, Warszawa 2021; M. Nelson, *Argonaucci*, tłum. K. Gucio, Wołowiec 2020; K. Skrzydłowska-Kalukin, J. Sokolińska, *Mów do mnie ono. Dlaczego współczesne dzieci szukają swojej płci*, Warszawa 2022; P. Szewczyk, *Ciała obce. Opowieści o transpłciowości*, Warszawa 2023.

i pomoc w chwilach samotności. W niezbędnych przypadkach ludzie Kościoła powinni też kompetentnie wskazać osobom przeżywającym tożsamościowe dylematy potrzebę wielospecjalistycznego wsparcia.

2. Adresaci dokumentu

Dokument niniejszy skierowany jest przede wszystkim do osób, które doświadczają trudności związanych z niezgodnością płci męskiej z ich osobistą identyfikacją płciową. Adresatami są nie tylko osoby wierzące, ale wszyscy zainteresowani tym, jak Kościół pragnie przyjmować i wspierać te osoby na ich drogach wiary. Wyrażamy nadzieję, że opracowanie to będzie przydatne także dla członków rodzin tych osób, ich przyjaciół i osób bliskich. Wiele pytań na ten temat stawiają także specjaliści świadczący pomoc osobom transpłciowym. Dotyczy to m.in. nauczycieli, pedagogów, psychologów, lekarzy różnych specjalności, seksuologów, psychoterapeutów, a także sędziów rozpatrujących sprawy związane z tzw. zmianą płci (według nomenklatury prawniczej – sprawa o ustalenie płci). Ważną rolę w rozmowie na temat tranzycji odgrywają także ludzie mediów, osoby zajmujące się szeroko rozumianą edukacją zdrowotną oraz profilaktyką. Również dla środowisk sportowych są to ważne zagadnienia, wiele bowiem emocji i pytań rodzi to zjawisko w kontekście udziału osób transpłciowych w zawodach sportowych. Grupą docelową dokumentu są również osoby duchowne oraz świeccy animatorzy wspólnot religijnych, którzy spotykają się ze zjawiskiem tranzycji w swoich parafiach i wspólnotach.

3. Definicje

Zgodnie z obowiązującą w Polsce klasyfikacją medyczną ICD-10 (*International Classification of Diseases*) transseksualizm przejawia się pragnieniem życia i akceptacji w roli osoby o płci przeciwnej. Zwykle wiąże się to z żądaniem wprowadzenia zmian anagraficzných, prowadzenia leczenia hormonalnego lub chirurgicznego. Aby postawić taką diagnozę, należy wykluczyć obecność innych zaburzeń, zarówno psychicznych (np. schizofrenii), jak i somatycznych (np. nieprawidłowości chromosomowych, mutacji genowych i regulacji epigenetycznych funkcji genów związanych z fenotypem behawioralnym osoby

określonej płci)⁷. Istnieje także kryterium czasowe – trwała tożsamość transseksualna powinna być obecna przez co najmniej dwa lata⁸.

Klasyfikacja ICD-10 wyróżnia również zaburzenia identyfikacji płciowej w dzieciństwie. Wśród kryteriów diagnostycznych wymienia się trwałe niezadowolenie z bycia osobą danej płci oraz niechęć do ubioru i do budowy anatomicznej. Zaburzenia w tym przypadku występują przed okresem pokwitania, a czas ich trwania powinien być dłuższy niż sześć miesięcy⁹. Od powyższych zaburzeń należy odróżnić zaburzenia rozwoju płci¹⁰ (poprzednio stosowane nazwy: hermafrodytyzm, obojnactwo¹¹), które rozpoznaje się, gdy u jednego człowieka współistnieją cechy obu płci (np. w aspekcie chromosomalnym, gonadalnym, zaburzeń regulacji epigenetycznych). Istnieją także inne systemy klasyfikacyjne, np. DSM-5-TR i ICD-11, które w odmienny sposób ujmują problem transseksualizmu. W tej pierwszej klasyfikacji istnieje termin «dysforii płciowej» (*gender dysphoria*)¹², a w drugiej «niezgodności płciowej» (*gender incongruence*)¹³.

⁷ Kod diagnozy: F64.0. Dane bibliograficzne: 1) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, wyd. 2. uzup., red. S. Pużyński, J. Wciórka. Kraków 2000, s. 180; 2) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, Kraków – Warszawa 1998, s. 123.

⁸ Ibidem.

⁹ Kod diagnozy F64.2. Dane bibliograficzne: 1) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, Kraków 2000, s. 181-182; 2) *Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, Kraków – Warszawa 1998, s. 123-124.

¹⁰ Wg ICD-11 kod diagnozy LD2A: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób. Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022, s. 1584.

¹¹ Kod Q56: *Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Rewizja dziesiąta*, tom 1, wydanie 2008, s. 542.

¹² *American Psychiatric Association, Diagnostic And Statistical Manual of Mental Disorders*, Text Revision (DSM- 5-TR), s. 511-520.

¹³ Wg ICD-11 kod diagnoz HA60 i HA61: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022, s. 1357. To przedwstępne polskie tłumaczenie zawarte jest na stronie internetowej Rejestru Systemu Kodowania: <https://rsk3.ezdrowie.gov.pl/resource/structure/icd11/99ICD1/2023-01/mms/details> (pliki PDF i EXCEL, dostęp: listopad 2024). Zaznaczmy, że zawarto tu adnotację, iż jest to wersja „prelease”, która może ulec zmianom i odsyła do angielskiego źródła jako jedynej oficjalnej i miarodajnej wykładni.

4. *Wieloaspektowość płciowości człowieka i genetyczne aspekty kształtowania się dymorfizmu płci*

Powszechnie uznane kryterium płciowości wyznacza kombinacja chromosomów płciowych (chromosomy płciowe kobiety: XX i mężczyzny: XY). Jednocześnie płeć człowieka może być rozpatrywana w kontekście także innych kryteriów: genowego (np. aktywność genu SRY i innych), chromatynowego (np. ciało Barra u kobiet), gonadalnego (obecność jąder albo jajników), hormonalnego (odmienny poziom męskich i żeńskich hormonów), genitalnego (budowa zewnętrznych narządów płciowych), metabolicznego (rodzaj aparatu enzymatycznego niektórych systemów metabolicznych), mózgowego (budowa i funkcjonowanie mózgowia), psychicznego (poczucie przynależności do danej płci), społecznego (pełnienie ról społecznych związanych z płcią)¹⁴. W optymalnych warunkach wszystkie wymienione wyżej kryteria są ze sobą zgodne.

Determinacja płci człowieka dokonuje się na początku rozwoju zarodka na etapie zygoty.

Z biologicznego punktu widzenia jednym z celów organizmów takich jak ludzkie jest umożliwienie przetrwania własnemu gatunkowi dzięki posiadaniu potomstwa. Ludzka płciowość jest unikalna. W celu osiągnięcia tej możliwości fizjologicznie wytwarzane są dwa harmonijne układy rozrodcze umożliwiające zapłodnienie i zrodzenie dzieci. Należą do nich także dwa rodzaje gamet (plemniki i oocyty), które dopełniają się pod każdym względem, m.in. receptorowo, morfologicznie, mitochondrialnie, genetycznie i epigenetycznie. Płeć w ujęciu biologicznym związana jest zatem z płodnością, co nie oznacza, że osoby bezpłodne nie mają płci, ani że zadania obdarzonego rozumnością i wolnością człowieka można sprowadzić tylko do aktywności seksualnej i posiadania potomstwa.

Genetyczna determinacja płci człowieka ma charakter nieodwracalny i dokonuje się na najwcześniejszym etapie rozwoju człowieka

¹⁴ Por. A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowania, profilaktyka*, w: *Między chromosomem a paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021, s. 93-142; M. Zazula, *Transseksualizm i geny*, tamże, s. 37-60.

wraz z zapłodnieniem komórki jajowej (chromosom X) przez plemnik (chromosom X lub chromosom Y). Wtedy to zostaje, w sposób jednoznaczny i nieodwracalny, określony prawidłowy kariotyp męski (46, XY) i prawidłowy kariotyp żeński (46, XX). Od tego momentu rozpoczyna się kaskada przemian biochemicznych prowadzących do powstania jądra (gen SRY zlokalizowany na chromosomie Y) lub jajnika (brak genu SRY lub zaburzenia jego ekspresji). Oprócz genu SRY w proces determinacji płci człowieka zaangażowany jest szereg innych genów zlokalizowanych zarówno na chromosomach płci (X i Y) jak i chromosomach autosomalnych.

Lista genów biorących udział w determinacji płci człowieka nie jest wciąż zamknięta. W genetycznej determinacji płci człowieka bierze udział zatem szereg precyzyjnie zsynchronizowanych genów.

Bardzo rzadko dochodzi do zaburzeń strukturalnych i funkcjonalnych (ekspresja genów) w obrębie chromosomów X i Y oraz genów determinujących płeć (SRY i inne geny) prowadzących do zaburzeń determinacji płci (obojnactwo, zespół Turnera, zespół Klinefeltera, zespół feminizujących jąder etc.).

W ostatnich latach pojawiają się doniesienia sugerujące udział procesów epigenetycznych w kształtowaniu się płci człowieka.

W odróżnieniu od dobrze udokumentowanych zjawisk związanych z genetyczną determinacją płci procesy epigenetyczne są wciąż badane i weryfikacja ich prawdziwego znaczenia w determinacji płci człowieka jest obecnie niemożliwa.

5. Psychospołeczne aspekty kształtowania się dymorfizmu płci

Seksualność rozwija się w ciągu całego życia człowieka. Wpływają na to różne czynniki – biologiczne, psychologiczne i społeczne. Zgodnie z ujęciem psychodynamicznym we wczesnym dzieciństwie kształtują się podstawy tożsamości płciowej, rodzajowej i seksualnej. Należy zaznaczyć, że najważniejszą osobą na tym etapie rozwoju człowieka jest matka, a wpływ innych osób, instytucji i grup jest mniej intensywny. W okresie średniego dzieciństwa dziecko rozwija się głównie pod wpływem systemu rodzinnego, najważniejszymi osobami są w tym czasie rodzice, wpływ rówieśników jest mniejszy. W okresie dorastania kształtuje się tożsamość człowieka w różnych aspektach,

m.in. dotyczących przyjmowanych zasad etycznych, obyczajów, wyboru drogi zawodowej, a także tożsamości seksualnej. Dlatego istotę tego okresu życia można opisać słowami „inicjatywa, ekspresja, konflikt”. W tym czasie następują w człowieku silne zmiany biologiczne, ma miejsce rozwój drugo- i trzeciorzędowych cech płciowych. Najważniejszym procesem, który się wówczas dokonuje, jest integracja seksualności młodego człowieka w taki sposób, by tworzyła spójną całość. Wtedy właśnie powinno nastąpić rozwiązanie konfliktu rodzice – dzieci, ustalenie pozycji w grupie i wykształcenie dorosłej – genitalnej – ekspresji seksualnej. Właśnie w fazie dorastania wyraźnie zaznaczają się różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w rozwoju psychoseksualnym. Pod koniec tej fazy człowiek jest gotowy do nawiązania stałej relacji w aspekcie seksualnym, ma stabilną tożsamość płciową i rodzajową. Osoba dojrzałe ukształtowana psychofizycznie jest gotowa do podjęcia prokreacji i wynikających z niej obowiązków¹⁵.

Nie możemy jednak nie zauważyć, że bardzo istotną rolę w dorastaniu i dojrzewaniu człowieka odgrywają obecne we współczesnej kulturze silne wzorce osobowe i tożsamościowe. Z realizowanym w środowisku rodziców, krewnych, przyjaciół, rówieśników i nauczycieli procesem budowania osobowościowego modelu tożsamościowego, w tym przede wszystkim płci psychospołecznej, konkuruje dziś wiele czynników zewnętrznych. Szczególną rolę w odkrywaniu i wybieraniu różnorodnych postaw oraz tożsamości płciowych i seksualnych odgrywa technologia cyfrowa i elektroniczne media społecznościowe. W tym okresie rozwoju tożsamość ludzi młodych (w tym – seksualna) formuje się i nie jest jeszcze skryształizowana¹⁶.

¹⁵ M. Beisert, *Rozwój psychoseksualny człowieka. Kryteria dojrzałości psychoseksualnej*, w: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, *Seksuologia*, Warszawa 2018, s 131-146.

¹⁶ Szczegółową analizę tej problematyki zawiera m.in. opracowanie M. Grossman, *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist's Guide Out of the Madness*, New York 2023, a także wydane w języku polskim pozycje: R.T. Anderson, *Kiedy Harry stał się Sally. Przemyslenia w czasach transpłciowości*, tłum. J. Kotraba, Warszawa 2021; A. Marianowicz-Szczygieł, *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021, s. 93-142.

Podjęmowanie zatem w tej fazie życia człowieka jakichkolwiek działań terapeutycznych oraz pedagogicznych bez udziału rodziców jest niedopuszczalne – godzi w naturalne prawa i obowiązki rodziców, niszczy relacje rodzinne¹⁷. Za niedopuszczalne od strony etycznej uznajemy zatem stosowanie blokerów dojrzewania u nastolatków.

6. *Transseksualizm a kultura*

Przypomniany powyżej proces psychicznego i seksualnego dojrzewania osoby ludzkiej sprawia, że w większości znanych nam kultur uznaje się i sankcjonuje binarny podział płci i ich komplementarność. Na przestrzeni tysiącleci ludzkiej historii cywilizacji i kultury ukazały w obyczajach, literaturze i sztuce zarówno piękno, jak i odmienność ekspresji męskości i kobiecości. Sprzeciw budzi współczesne traktowanie płci jako rodzaju przemocy natury wobec człowieka, presji, z której należy się wyzwalać. W literaturze tendencje te są przedstawiane jako *gender studies*. Analizując jednak genezę i rozwój tego światopoglądowego trendu, należy wyraźnie powiedzieć, że idea różnicowania *gender – sex* ma charakter raczej ideologiczny niż akademicki, tworzy i używa nieostrych pojęć, preferując wyraźną niechęć do biologicznie zdefiniowanych płci¹⁸. Przypomnijmy, że termin *gender* został wprowadzony do szerokiego publicznego dyskursu przez amerykańską myślicielkę Judith Butler. W swojej książce *Gender Trouble:*

¹⁷ Szczegółowy opis błędnych praktyk jednej z organizacji – World Professional Association for Transgender Health – propagującej takie działania zawiera raport: M. Hughes, *The WPATH Files* (<https://static1.squarespace.com/static/56a45d683b0be33df885def6/t/6602fa875978a01601858171/1711471262073/WPATH+Report+and+Files111.pdf>) [pdf, dostęp listopad 2024].

¹⁸ W. Sinkiewicz, *Gender – zarys genezy i rozwoju*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014, s. 18. Termin *gender* pojawił się w 1955 r. u amerykańskiego seksuologa Johna Moneya. On jako pierwszy użył sformułowania *gender role*, *gender coding* i *gender indentity*. Zob. J. Money, *Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: psychologic findings*, „Bulletin of the Johns Hopkins Hospital”, nr 96 (1955) 6, s. 253–264. Jednak już w XIX w. w pracach Magnusa Hirschfelda (1868–1935) pojawiły się pierwsze próby tworzenia teorii metatropizmu, wedle której płeć jest czymś chwiejnym i podlegającym zmianie. Współczesny przegląd różnorodnych „rodzajów płci” i ich definicji podaje A. Zwoliński, *LGBT. Nie lepsi, nie gorsi*, Kraków 2020, s. 28–33.

Feminism and the Subversion of Identity (New York 1990)¹⁹ przekonuje ona, że płeć nie jest pierwotnym faktem natury, który należy przyjąć i wypełnić sensem, ale rolą społeczną, o której można decydować autonomicznie, uwalniając się od kulturowych kodów i determinacji. Butler w krytyce naturalnego biegunowego porządku płci (mężczyzna – kobieta) stworzyła skomplikowaną, przekazaną zawiłym językiem teorię negacji biologicznej tożsamości płciowej (sex) na rzecz uznania płci kulturowej (gender). O ile zatem w klasycznym biologicznym i antropologicznym ujęciu istoty człowieka jego sposób bytowania jest zakorzeniony w ontycznej konstrukcji i nią zdeterminowany, o tyle teoria gender bardzo mocno kwestionuje ten paradygmat. Gender oznacza społeczną i kulturową wolność konstruowania tożsamości płciowej, zachowań, ról oraz atrybutów kobiecości i męskości. Czymś naturalnym ma być zmiana, zamiana i wybór aktywności płciowej, tak by identyfikacja płciowa nie była przedmiotem społecznej determinacji. W zaproponowanym przez Butler dyskursie ciało jawi się jako rodzaj pustego i czystego naczynia gotowego, by przyjąć każdą wybraną koncepcję tożsamości, płciowości i seksualności – wielokrotnie i wciąż na nowo. Nie powinno zatem dziwić, że tak instrumentalne, oderwane od realnych racji i argumentów potraktowanie osoby ludzkiej rodzi sprzeciw zarówno środowisk lekarskich, jak i pedagogicznych²⁰.

Niebezpieczeństwa związane z redefiniowaniem płciowości wielokrotnie nazywał papież Franciszek: „Przeżywamy wydarzenie unicestwienia człowieka jako obrazu Boga. W Europie, Ameryce, Ameryce Łacińskiej, Afryce, niektórych krajach azjatyckich istnieje prawdziwa kolonizacja ideologiczna. Jedną z nich – mówię to jasno z «imienia i nazwiska» – jest gender! Dzisiaj dzieci w szkole – właśnie dzieci! – uczą się w szkole: że każdy może wybrać sobie płeć. A dlaczego tego uczą? Ponieważ podręczniki narzucają te osoby i instytucje, które dają

¹⁹ Wydanie polskie: J. Butler, *Uwikłani w płeć*, Warszawa 2008.

²⁰ Zob. *Gender Ideology and Pastoral Practice*, red. T. Farnan, S. Selner-Wright, R.L. Fastiggi, Saint Louis 2024; G. Kuby, *Globalna rewolucja seksualna. Likwidacja wolności w imię wolności*, tłum. D. Jankowska, J. Serafin, Kraków 2013, s. 69-78; Ch. Flavigny, *Kłótnia o gender*, tłum. K. Kubaszczyk, Poznań 2015; M. Rosiak, *Gender Trouble Judith Butler w świetle logiki i metodologii – analiza głównych założeń i ich konsekwencji z dodaniem uwag o źródłach doktryny gender*, w: *Gender – spojrzenie krytyczne*, red. J. Jagiełło, D. Oko, Kielce 2016, s. 125-155.

pieniądze. Jest to kolonizacja ideologiczna, popierana również przez bardzo wpływowe kraje. I to jest straszne²¹. W przemówieniu do dyplomatów wskazywał: „Niestety, podejmowane w minionych dekadach próby wprowadzenia nowych praw, które nie w pełni są spójne z tymi pierwotnie zdefiniowanymi i nie zawsze są akceptowalne, dały początek ideologicznej kolonizacji, wśród których główną rolę odgrywa teoria *gender*, będąca niezwykle groźną, ponieważ usuwa różnice, pod pretekstem, że wszyscy są równi²². Teoria *gender* stara się zatem zaprzeczyć największej możliwej różnicy istniejącej pomiędzy żywymi istotami: różnicy płciowej, która jest przecież nie tylko podstawowa, ale także najpiękniejsza i najpotężniejsza, ponieważ w parze mężczyzna – kobieta osiąga wzajemność najbardziej godną podziwu, jest bowiem źródłem cudu, który nigdy nie przestaje zadziwiać – jest nim pojawienie się na świecie nowych istot ludzkich.

Niestety, pod wpływem *gender studies* kwestia płci została oderwana od rzeczywistości ciała oraz płci i przeniesiona na poziom języka. Nie przez przypadek zatem w teoriach genderowych i transpłciowych tak ważną rolę odgrywają kwestie językowe: żądanie używania odpowiednich zaimków osobowych czy domaganie się stosowania imion innych niż metrykalne. Sam dobór słów ukazuje wybór określonej wizji antropologicznej: „płeć przypisana przy urodzeniu” vs. „płeć rozpoznana przy urodzeniu”. Należy jednak podkreślić, że sama zmiana języka nie zmienia realnej sytuacji człowieka. W dialogu z osobami transpłciowymi należy precyzyjnie wyjaśniać i tłumaczyć ich rzeczywistą sytuację życiową, ukazując bytowe i biologiczne podstawy egzystencji człowieka²³. Dlatego w rozmowach na temat tranzycji płci pojawia się nie tylko aspekt medyczny, ale także filozoficzny.

²¹ Papież Franciszek, *Ewangelia bliskości. Rozmowa z polskimi biskupami w katedrze na Wawelu (27 lipca 2016)*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 7-8 (2016) 384, s. 11.

²² Papież Franciszek, *Przemówienie do członków Korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej z okazji składnia życzeń noworocznych*, „L'Osservatore Romano”, 8 stycznia 2024, s. 3 (<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2024/january/documents/20240108-corpo-diplomatico.html>); zob. także: papież Franciszek, *Adhortacja apostolska Amoris laetitia*, nr 56.

²³ Por. M. Grossman, *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist's Guide Out of the Madness*, New York 2023, s. 16.

7. Aspekty filozoficzne

Płciowość człowieka, jako jeden z najważniejszych czynników tożsamości osobowej i samoświadomości, musi być także rozpatrywana na płaszczyźnie filozoficznej, dotyczy bowiem kluczowych treści egzystencjalnych obecnych w życiu każdego człowieka. Sięgając po rozważania największych i najpoważniejszych filozofów, odnajdujemy w epistemologii tradycję poznawczą, w której bytowanie ma pierwszeństwo przed poznaniem. Wiele wieków temu tezę tę trafnie sformułowali zarówno żydowscy, jak i arabscy myśliciele średniowieczni – prawdę rozpoznajemy poprzez uzgodnienie naszego intelektualnego poznania z obiektywną racją rzeczy.

W tej perspektywie teoriopoznawczej prawda istnieje w świecie niezależnie od naszych umysłów, jest po prostu treścią bytowania świata, a umysł pokornie, a jednocześnie nie bez trudu i czasu, poszukuje jej, rozpoznaje ją i uczy się jej. Nasze pojęcia o świecie są zatem prawdziwe o tyle, o ile zgadzają się ze stanem rzeczywistości, bo to rzecz konstytuuje nasze poznanie, nie odwrotnie²⁴. W tym klasycznym paradygmacie, przyjętym także przez nauki empiryczne, istnieje obiektywna prawda na temat płciowości człowieka, którą można rozpoznać i ocenić intelektem według intersubiektywnych (dostępnych każdemu poznającemu) zasad: tożsamości, niesprzeczności, przyczynowości, celowości czy substancjalności²⁵.

Jednakże od kilkudziesięciu lat jesteśmy w filozofii, kulturze i polityce świadkami odejścia od tego klasycznego modelu rozpoznawania i opisywania rzeczywistości. Ponowoczesne nurty filozofii i kultury przekonują, że prawda nie oznacza obiektywnych racji świata, ale jest wynikiem subiektywnych aktów poznania i woli. Człowiek sam dla siebie i sam sobie wyznacza prawdy i przekonania, którymi pragnie żyć. Ten rodzaj subiektywizmu poznawczego dotyczy także trudnego tematu płciowości i seksualności człowieka, bo pozwala na negację

²⁴ Zob. św. Tomasz z Akwinu, *Kwestie dyskutowane o prawdzie*, tom 1, q. 1, art. 1-2, Kęty 1998, s. 13-23; T. Kraj, *Katolik wobec pluralizmu etycznego na przykładzie bioetyki*, Kraków 2023, s. 121, 123, 134.

²⁵ Zob. A. Maryniarczyk, *Zasady pierwsze*, w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, tom 9, red. A. Maryniarczyk, Lublin 202, s. 902-907; S. Judycki, *Epistemologia*, tom. 1, Poznań – Warszawa, 2020, s. 567-613.

płci „rozpoznanej i przypisanej osobie przy urodzeniu” i uznanie (w zasadzie w każdej chwili życia), że owo pierwotne rozpoznanie było błędne.

W tym postmodernistycznym, nacechowanym subiektywizmem ujęciu płci jest więcej niż dwie (męska i kobieca), jest ich kilkanaście, a w egzystencji ludzkiej mogą one stanowić płynne kontinuum (teoria *queer*). Dlatego w ciągu swojego życia człowiek może odkrywać, przypisywać sobie, korygować i zmieniać przypisaną mu płeć wiele razy, w zależności od swego subiektywnego samopoczucia bądź pod wpływem czynników kulturowych (proces ten promuje wspomniana teoria *gender studies*).

Klasyczna antropologia filozoficzna sprzeciwia się takiemu ujęciu, bazuje bowiem na sformułowanym wyżej paradygmacie prawdy, która jest obiektywną racją bytu, niezależną od czynników kulturowych, politycznych czy światopoglądowych. Istnieją zatem dwie płcie ludzkie – męska i kobieca – którymi każdy człowiek zostaje obdarowany przez naturę w akcie poczęcia. Życiowym zadaniem człowieka jest odkrycie, uznanie i osiągnięcie płciowej harmonii we wszystkich egzystencjalnych wymiarach – biologicznym, psychologicznym i społecznym. Dlatego zbyt łatwa, niemająca oparcia w obiektywnych racjach medycznych i klinicznych decyzja o zmianie płci bądź wyborze płci innej niż męska lub kobieca, skutkuje bardzo często pogorszeniem biologicznego, psychologicznego i społecznego stanu człowieka. Pierwszeństwo bytowania przed poznaniem realizuje się także w przypadku ludzkiej płciowości: ciało mężczyzny czy kobiety, także po wszystkich chirurgicznych interwencjach i hormonalnych modyfikacjach, będzie w dalszym ciągu ciałem mężczyzny lub kobiety (chromosomy XY u mężczyzny, a XX u kobiety występują przecież we wszystkich komórkach danego organizmu). Ewentualne usunięcie gonad czy terapia hormonalna nie mają wpływu na chromosomy i ich nie zmieniają.

8. Wybrane aporie związane z tranzycją płci

W środowiskach społecznych, politycznych i medycznych toczy się poważna debata wokół definiowania pojęć związanych z płciowością, tożsamością seksualną, transseksualizmem i tranzycją płci. Ponowoczesne odejście od paradygmatu realizmu poznawczego sprawiło

jednak, że zagadnienie dotyczące transseksualizmu rozgrywa się dziś nie tylko na poziomie filozofii, kultury i języka, ale wkracza również w bardzo konkretne zabiegi medyczne i farmaceutyczne. Podejmowanie takich działań prowadzi jednakże do wielu aporii na poziomie logicznym i medycznym. I tak: według podstawowych ustaleń medycznych utrata zdolności przekazywania życia jest uważana za ciężki uszczerbek na zdrowiu, a jego sprawca podlega odpowiedzialności karnej (art. 156 Kodeksu karnego), jednak w przypadku tranzycji płci, jeśli tylko pacjent wyrazi wolę zmiany płci, działania prowadzące do utraty zdolności biologiczno-fizjologicznych stanowią normę, chociaż pacjent może stracić w sposób trwały zdolności rozrodcze²⁶.

Dyskusję na tak poważne tematy utrudnia jednakże fakt, że stosowane w dyskursie i literaturze definicje zdrowia psychicznego i seksualnego są wzajemnie niespójne. Rodzi to poważne problemy zarówno w praktyce klinicznej, jak i debacie społecznej. Z jednej bowiem strony zdrowie psychiczne jest definiowane, zgodnie z filozofią złotego środka, jako stan równowagi i harmonii wewnętrznej człowieka²⁷, z drugiej zdrowie seksualne jest opisywane z perspektywy subiektywnego dobrostanu własnej seksualności, ze szczególnym wskazaniem na przeżycia przyjemnościowe, których integralnym elementem ma być zapewnienie jurydycznej afirmacji tzw. praw seksualnych²⁸. Co więcej,

²⁶ Znajduje to odzwierciedlenie w opracowaniu przygotowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich: *Postępowania w sprawach o ustalenie płci*, w: *Przewodnik dla sędziów i pełnomocników*, Warszawa 2020.

²⁷ W tej perspektywie zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem „wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne; zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych; elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych; a także harmonijny związek między ciałem i umysłem [...] przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej”. S. Galderisi, A. Heinz, M. Kastrup i wsp., *Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego*, „Psychiatria Polska”, nr 51 (2017), s. 407-411.

²⁸ Wedle definicji WHO zdrowie seksualne „jest dobrostanem fizycznym, emocjonalnym i społecznym w odniesieniu do seksualności; nie jest jedynie brakiem choroby, zaburzeń funkcji bądź ułomności. Zdrowie seksualne wymaga pozytywnego i pełnego szacunku podejścia do seksualności oraz związków seksualnych, jak również do możliwości posiadania dających przyjemność i bezpiecznych doświadczeń seksualnych, powinno być wolne od przymusu, dyskryminacji i przemocy. Aby osiągnąć

w niektórych standardach postępowania dotyczących osób transpłciowych proponuje się metody spoza paradygmatu EBM (*evidence based medicine* – medycyna oparta na dowodach). Choć więc w medycynie standardem są holistyczne metody pomocy, to w przypadku tranżycji płci znane są przypadki przepisywania preparatów leczniczych i stosowania metod, których skuteczność i bezpieczeństwo nie zostały potwierdzone badaniami klinicznymi. Prowadzi to do sytuacji, w których w terapii osób transpłciowych pomijane bywają ich różnorakie problemy zdrowotne. Środowiska promujące łatwą i szybką tranżycję płci roztaczają iluzję, że sam proces tranżycji doprowadzi pacjenta do stanu pełnego i trwałego zdrowia, co, jak pokazano wyżej, nie jest możliwe ze względu na przypisany każdej osobie ludzkiej unikalny genotyp²⁹.

9. Nauka Kościoła odnośnie do płciowości człowieka w kontekście tranżycji płci

Jak zaznaczyliśmy we wstępie, problem dysforii płciowej nie jest zagadnieniem jedynie ostatnich lat czy dziesięcioleci. Poprzednia praktyka medyczna brała jednak pod uwagę, iż zmiana płci poprzez dostosowanie parametrów biologicznych do psychicznych i duchowych jest o wiele trudniejsza niż działanie odwrotne, praktykowane wcześniej³⁰. Dlatego antropologia chrześcijańska, odwołująca się do wielowiekowych doświadczeń niezliczonych milionów ludzi dotyczących sensu ludzkiej płciowości i zadań, jakie osoba ludzka ma do spełnienia, udowadnia, że małżeństwo, założenie rodziny, życie seksualne, prokreacja, wydanie na świat potomstwa i jego wychowanie należą do najważniejszych zadań człowieka. Płciowość jest darem, a wybory, w których odgrywa ona kluczową rolę (realizacja życia seksualnego,

i utrzymać zdrowie seksualne, prawa seksualne powinny być respektowane, chronione i spełniane”. World Health Organization, *Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002*, Geneva 2002, s. 37.

²⁹ Trudności te występują np. w standardach Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego, zob. B. Grabski, D. Rachoń, W. Czernikiewicz i wsp., *Zalecenia Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego dotyczące opieki nad zdrowiem dorosłych osób transpłciowych – stanowisko panelu ekspertów*, „Psychiatria Polska”, nr 187 (2020), s. 1-8.

³⁰ Zobacz integralne ujęcie bioetyki personalistycznej w opracowaniu: E. Sgrecia, *Personalist Bioethics. Foundations and Applications*, National Catholic Bioethics Center, 2012.

ojcostwo, macierzyństwo), są ściśle związane z bytowością i tożsamością ludzkiej natury. Stąd trudności w sferze płciowej i seksualnej bardzo często wiążą się z frustracją i poważanymi kryzysami żywymi. Jeśli zatem spojrzymy na omawiane zagadnienia z perspektywy płciowości (życia seksualnego, rodziny oraz zrodzenia i wychowania człowieka), to dysforia płciowa staje się poważnym problemem w ich realizacji i przeżywaniu. Trwała dysharmonia, spowodowana przez nieudaną próbę interwencji chirurgicznej oraz hormonalnej, może doprowadzić do trwałego naruszenia zdolności wymaganych w relacjach osobowych, seksualnych i rodzinnych. Uświadomiona perspektywa relacji intymnych i rodzinnych powinna zatem skłaniać do powściągliwości w stosowaniu radykalnych rozwiązań, które, jak uczy praktyka, nie tylko nie przynoszą spodziewanych rezultatów, lecz mogą trwale zdeintegrować oraz okaleczyć człowieka – ostatecznie pacjent nie będzie mógł podjąć życia seksualnego i posiadać potomstwa.

Nie można zatem przemilczać udokumentowanych już przypadków klinicznych pokazujących, że zmiana płci nie poprawiła stanu zdrowia i samopoczucia pacjenta, przyniosła wręcz rozczarowanie, a próby pełnego powrotu do płci pierwotnej okazały się już niemożliwe. Stosowanie bezrefleksyjnych i zbyt pośpiesznych metod leczenia hormonalnego i chirurgicznych operacji zmiany płci skutkuje bowiem bardzo poważnymi i często już nieodwracalnymi konsekwencjami (naruszenie integralności fizycznej człowieka poprzez usunięcie zdrowych narządów, zaburzenie gospodarki hormonalnej, zaburzenie fenotypu behawioralnego)³¹. Wszystkie te działania, realizowane bez odpowiednich, rzetelnych i opartych o obiektywne kryteria medyczne i psychologiczne badań, naruszają zasadę proporcjonalności i doprowadzają wiele, szczególnie młodych, osób do jeszcze większego cierpienia psychicznego (niezgoda na „nową tożsamość płciową”) i fizycznego (nieodwracalne zmiany w organizmie). Ukazane wyżej źródła filozoficznego i etycznego subiektywizmu są w konsekwencji obarczone wielkim ryzykiem okaleczenia i skrzywdzenia konkretnych osób.

³¹ Zob. U. Drozdowska, A. Wnukiewicz-Kozłowska, *Zmiana płci*, w: *System prawa medycznego*, tom 2: *Szczególne świadczenia zdrowotne*, red. L. Bosek, A. Wnukiewicz-Kozłowska, Warszawa 2018, s. 665-734; M. Filar, *Prawne i społeczne aspekty transseksualizmu*, w: *Prawo i medycyna u progu XXI w.*, red. M. Filar, Toruń 1987, s. 83-102.

10. Wybrane błędne praktyki z punktu widzenia etyki

Biorąc pod uwagę powyższe analizy Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych uważa za błędne:

- 1) Penalizację tzw. mowy nienawiści, rozumianej jako każda próba dyskusji na temat konsekwencji, sensowności i skuteczności, jakie wywołują zabiegi tranzycji płci. Tak sformułowane zasady uniemożliwiają rzeczową debatę, wykluczają merytoryczne pytania stawiane wobec tego zagadnienia i odsuwają poszukiwanie alternatywnych działań w procesie diagnostyki różnicowej i kompleksowej terapii w nieokreślonej przyszłość.
- 2) Upraszczenie (w niektórych proponowanych standardach) procedur diagnostycznych pomocy dla osób transpłciowych. Skutkuje ono tym, że do rozpoczęcia tranzycji (leczenia hormonalnego, względnie chirurgicznego i zmian metrykalnych) wystarczy auto-identyfikacja, a pomijane są medyczne przeciwwskazania do tego rodzaju terapii.
- 3) Pomijanie w rozpoznaniu tranzycji metod psychospołecznych i preferowanie wyłącznie farmakoterapii oraz metod chirurgicznych. Zaniedbuje się przy tym także diagnostykę schorzeń współistniejących (zwłaszcza zaburzeń psychicznych).

Szczególna ostrożność zalecana jest w stosunku do dzieci i młodzieży, zwłaszcza z uwagi na fakt, że często zgłaszane w młodym wieku dysforie płciowe ustępują samoistnie w okresie dojrzewania. Gwałtowny wzrost poczucia niezgodności płci u młodzieży (zwłaszcza u dziewcząt) jest bardzo często prowokowany i wzmacniany przez media społecznościowe i grupy rówieśnicze. Należy zwrócić uwagę na schorzenia współistniejące występujące w tej grupie wiekowej. Bardzo ważna jest czujność i rozważa rodziców (a także innych osób biorących udział w procesie wychowania) w reagowaniu na wyrażenie przez dziecko złego samopoczucia w odniesieniu do własnej płci. Obecnie w wielu krajach w odniesieniu do dzieci i młodzieży proponuje się kompleksową psychoterapię, ograniczając lub odraczając do wieku dorosłego wszelkie interwencje hormonalne i chirurgiczne.

11. Propozycje na przyszłość

Środowiska medyczne w konkretnych krajach zachodnich wycofują się z tranzycji w odniesieniu do dzieci, ale warto zauważyć, że rzadko towarzyszy temu głębsza refleksja nad wypracowaniem standardów diagnostycznych i terapeutycznych, kompleksowo ujmujących zjawisko transpłciowości. W przypadku pacjentów w tej grupie wiekowej – po początkowym entuzjazmie dotyczącym podejmowania afirmatywnych metod w młodym wieku, obecnie odchodzi się od tego modelu³².

³² Por. International Rejection of Medicalization of Minors: England: <https://cass.independent-review.uk/nice-evidence-reviews/>; Finland: [https://segm.org/sites/default/files/Finnish Guidelines 2020 Minors Unofficial%20Translation.pdf](https://segm.org/sites/default/files/Finnish_Guidelines_2020_Minors_Unofficial%20Translation.pdf) Sweden: <https://www.sbu.se/342>; Norway: <https://tidsskriftet.no/en/2019/04/debatt/gender-variance-medical-treatment-and-our-responsibility>. Warto zwrócić również uwagę na literaturę wskazującą na przeszacowanie korzyści z przeprowadzonej tranzycji oraz podkreślającą brak przejrzystości w określaniu ryzyka działań pro-afirmacyjnych: Clayton A., *Gender-Affirming Treatment of Gender Dysphoria in Youth: A Perfect Storm Environment for the Placebo Effect – The Implications for Research and Clinical Practice*, "Archive of Sexual Behavior", 52, 483494 (2023) (<https://doi.org/10.1007/s10508-022-02472-8>); Biggs M. (2022), *The Dutch protocol for Juvenile transsexuals: Origins and evidence*, "Journal of Sex & Marital Therapy". Advance online publication, DOI: 10.1080/0092623X.2022.212123; Biggs M. (2020), *Gender dysphoria and psychological functioning in adolescents treated with GnRHa: Comparing Dutch and English prospective studies*, "Archives of Sexual Behavior", 49 (7), 2231-2236, DOI: 10.1007/s10508-020-01764-1; Biggs M. (2021), *Revisiting the effect of GnRH analogue treatment on bone mineral density in young adolescents with gender dysphoria*, "Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism", 34 (7), 937-939, DOI: 10.1515/jpem-2021-0180; Biggs M. (2023), *The Dutch Protocol for Juvenile Transsexuals: Origins and Evidence*, "Journal of Sex and Marital Therapy", 49:4, 348368, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2121238. International standard of care for gender dysphoric youth is based on untrue assumptions (reversibility), little to no evidence of benefits, lack of long-term follow-up studies, and poorly reported to omitted permanent, negative outcomes; Cohn J. (2022), *Some Limitations of "Challenges in the Care of Transgender and Gender-Diverse Youth: An Endocrinologist's View"*, "Journal of Sex & Marital Therapy", DOI: 10.1080/0092623X.2022.2160396; Abbruzzese E., Levine S.B. & Mason J.W. (2023), *The Myth of "Reliable Research" in Pediatric Gender Medicine: A critical evaluation of the Dutch Studies – and research that has followed*, "Journal of Sex & Marital Therapy", DOI: 10.1080/0092623X.2022.2150346; Levine S.B., *Reflections on the Clinician's Role with Individuals Who Self-identify as Transgender*, "Archive of Sexual Behavior", 50, 3527-3536 (2021) (<https://doi.org/10.1007/s10508-021-02142-1>); Zucker K.J. (2019), *Adolescents with gender dysphoria: Reflections on some contemporary clinical and research issues*. "Archives of Sexual Behavior", 48, 1983-

Podjęte analizy pokazują, jak ważne jest przede wszystkim zrozumienie sytuacji osób określających się jako transpłciowe. Wiele z nich czuje się „uwięzionych w nie swoim ciele”, co sprawia, że szukają zrozumienia, empatii i akceptacji. Pragną znaleźć grupę wsparcia, poszukują swojej tożsamości i chcą się w pełni realizować jako osoby. Należy dostrzec ich cierpienia i problemy w szerokim – biologicznym, psychologicznym i społecznym – kontekście. Nie można zgodzić się na agresywną i uwłaczającą godności ludzkiej stygmatyzację osób transpłciowych. Dlatego Kościół pragnie przede wszystkim potwierdzić, że każda osoba, niezależnie od swojej skłonności seksualnej i identyfikacji płciowej, musi być szanowana w swej godności i otoczona

1992. Addresses suicidality discourse among providers treating gender distress, the recent increase in referrals to gender clinics and inversion of ratio of male: female referrals over last several years, ROGD diagnosis and treatment; Block J. (2023), *Gender dysphoria in young people is rising – and so is professional disagreement*, BMJ, 380: p382, DOI: 10.1136/bmj.p382. Discussion of lack of evidence in support of affirming treatments, social, medical and rush to affirm without psychological support; Littman L. (2021), *Individuals treated for gender dysphoria with medical and/or surgical transition who subsequently detransitioned: A survey of 100 detransitioners*, “Archives of Sexual Behavior”, 50 (8), 3353-3369, DOI: 10.1007/s10508-021-02163-w. Research regarding ROGD and intervening too early with affirming care; risk of “iatrogenically derailing the development of youth who would otherwise grow up to be LGB nontransgender adults”; Cantor J.M. (2020), *Transgender and Gender Diverse Children and Adolescents: Fact-Checking of AAP Policy*, “Journal of Sex & Marital Therapy”, 46:4, 307-313, DOI: 10.1080/0092623X.2019.1698481. Warto też zwrócić uwagę na wypracowany w środowisku anglosaskim standard: Comprehensive Guide to Exploratory Care Ayad S., D’Angelo R., Kenny D., Levine S., Marchiano L. & O’Malley S. (2022), *A Clinical Guide for Therapists Working with Gender Questioning Youth* (https://www.genderexploratory.com/wp-content/uploads/2022/12/GETA_ClinicalGuide_2022.pdf). Sponsored by Gender Exploratory Therapy Association (GETA) and Society for Evidence-Based Gender Medicine (SEGM). Nie do pominięcia są, opublikowane w 2023 r. przez Stowarzyszenie Psychologów Chrześcijańskich, standardy i wytyczne Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich dotyczące diagnozy oraz terapii dzieci i młodzieży z problemami identyfikacji płciowej. Wersja on-line: https://www.spch.pl/wp-content/uploads/2023/11/2023_11_30-KOREKTA-STANDARDY_SPCH_GRAF_FINAL.PDF [pdf, dostęp październik 2024]; zob. także: Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, „Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę”. *Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019, nr 1-4. Wiele praktycznych wskazówek zawiera też opracowanie: Ryś M., *Wpływ gender na psychikę i wychowanie młodego pokolenia*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014, s. 125-170.

troską, tak aby uniknąć „jakichkolwiek oznak niesłusznej dyskryminacji”, a zwłaszcza wszelkich form agresji i przemocy³³.

Biorąc to pod uwagę, Zespół uważa, że wskazane jest rozwijanie sieci profesjonalnego poradnictwa psychologicznego i psychiatrycznego, dzięki któremu możliwy byłby kontakt z psychologami, psychoterapeutami i lekarzami różnych specjalności, którzy pragną pomóc w zdiagnozowaniu tożsamościowych problemów szczególnie ludzi młodych. Ważne jest także organizowanie poważnych i szczerych debat oraz konferencji, które z jednej strony pokazywałyby złożoność zagadnienia tranzykcji płci, z drugiej poszukiwałyby godziwych metod pomocy, zgodnych z klasyczną antropologią i na miarę godności osoby ludzkiej. Działania te powinny być skierowane zarówno do osób, które identyfikują się jako transpłciowe lub mają problemy z odczytaniem swojej identyfikacji płciowej, jak i do członków ich rodzin.

W szeroko rozumianej edukacji (szkolnej i społecznej) konieczne jest podkreślanie zarówno różnic, jak i naturalnej komplementarności mężczyzny i kobiety, tak by wychowywać młodych do miłości rozumianej jako „pozytywny i mądry dar z samego siebie”. Ważnym elementem tego procesu jest, odpowiednie do wieku i poddane kontroli rodziców, wychowanie seksualne dzieci i młodzieży, uwzględniające tradycje religijne i kulturowe oraz ukazujące integralną – biologiczną, psychologiczną, społeczną i duchową – wizję osoby ludzkiej.

*W imieniu Zespołu Ekspertów
Konferencji Episkopatu Polski ds. Bioetycznych
bp Józef Wróbel SCJ*

Warszawa, 13 listopada 2024 r.

Literatura

W niniejszym zbiorze literatury zawarto opracowania, które prezentują także odmienne od katolickiego stanowiska dotyczące seksualności i tranzykcji płci. Zespół Ekspertów KEP ds. Bioetycznych chce

³³ Papież Franciszek, *Amoris laetitia*, nr 250. Cytat wewnętrzny: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 2358.

w ten sposób zaznaczyć, że zna poglądy wynikające z innych wizji antropologicznych i odmiennych od chrześcijańskiego światopoglądów. Ufamy, że umożliwi to dialog i lepsze społeczne zrozumienie tej złożonej problematyki.

Nauczanie Kościoła katolickiego

Dykasteria Nauki i Wiary, *Deklaracja Dignitas infinita o godności człowieka*, Poznań 2024.

Franciszek papież, *Ewangelia bliskości. Rozmowa z polskimi biskupami w katedrze na Wawelu* (27 lipca 2016), „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie, nr 7-8 (2016) 384.

Franciszek papież, *Posynodalna adhortacja apostolska Amoris laetitia o miłości w rodzinie*, Wrocław 2016.

Franciszek papież, *Przemówienie do członków Korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej z okazji składnia życzeń noworocznych*, „L'Osservatore Romano”, 8 stycznia 2024 (<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2024/january/documents/20240108-corpo-diplomatico.html>).

Jan Paweł II papież, *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Odkupienie ciała a sakramentalność małżeństwa*, Kraków 2020.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.

Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, *Stworzył ich jako mężczyznę i kobietę. Z myślą o drodze dialogu na temat kwestii gender w edukacji*, Watykan 2019 (<https://www.ekai.pl/dokumenty/stworzyl-ich-jako-mezczyzne-i-kobiete-z-mysla-o-drodze-dialogu-na-temat-kwestii-gender-w-edukacji/>).

Stanowisko Konferencji Episkopatu Polski w kwestii LGBT+ (<https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2020/08/Stanowisko-Konferencji-Episkopatu-Polski-w-kwestii-LGBT.pdf>).

Opracowania

Abbruzzese E., Levine S.B., Mason J.W. (2023), *The Myth of “Reliable Research” in Pediatric Gender Medicine: A critical evaluation of the Dutch Studies – and research that has followed*, “Journal of Sex & Marital Therapy”, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2150346.

American Psychiatric Association, *Diagnostic And Statistical Manual of Mental Disorders. Text Revision (DSM-5-TR)*, Washington 2022.

Anderson R.T., *Kiedy Harry stał się Sally. Przemyslenia w czasach transpłciowości*, tłum. J. Kotraba, Warszawa 2021.

Badanie stanu psychicznego. Rozpoznanie według ICD-11, red. P. Gałęcki, Wrocław 2022.

- Beisert M., *Rozwój psychoseksualny człowieka. Kryteria dojrzałości psychoseksualnej*, w: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta, *Seksuologia*, Warszawa 2018.
- Biggs M. (2020), *Gender dysphoria and psychological functioning in adolescents treated with GnRH: Comparing Dutch and English prospective studies*, "Archives of Sexual Behavior", 49 (7), 2231-2236, DOI: 10.1007/s10508-020-01764-1.
- Biggs M. (2021), *Revisiting the effect of GnRH analogue treatment on bone mineral density in young adolescents with gender dysphoria*, "Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism", 34 (7), 937-939, DOI: 10.1515/jpem-2021-0180.
- Biggs M. (2022), *The Dutch protocol for Juvenile transsexuals: Origins and evidence*, "Journal of Sex & Marital Therapy". Advance online publication, DOI: 10.1080/0092623X.2022.212123.
- Biggs M. (2023), *The Dutch Protocol for Juvenile Transsexuals: Origins and Evidence*, "Journal of Sex and Marital Therapy", 49:4, 348368, DOI: 10.1080/0092623X.2022.2121238.
- Block J. (2023), *Gender dysphoria in young people is rising – and so is professional disagreement*, BMJ; 380: p382, DOI: 10.1136/bmj.p382.
- Butler J., *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*, New York 1990.
- Butler J., *Uwikłani w płęć*, tłum. K. Krasuska, Warszawa 2008.
- Cantor J.M. (2020), *Transgender and Gender Diverse Children and Adolescents: Fact – Checking of AAP Policy*, "Journal of Sex & Marital Therapy", 46:4, 307-313, DOI: 10.1080/0092623X.2019.1698481.
- Centers for Disease Control and Prevention, *Down syndrome*, "Retrieved", November 22 (2023) (<https://www.cdc.gov/ncbddd/birthdefects/down-syndrome.html>).
- Clayton A., *Gender-Affirming Treatment of Gender Dysphoria in Youth: A Perfect Storm Environment for the Placebo Effect – The Implications for Research and Clinical Practice*, "Archive of Sexual Behavior", 52, 483494 (2023) (<https://doi.org/10.1007/s10508-022-02472-8>).
- Cohn J. (2022), *Some Limitations of "Challenges in the Care of Transgender and Gender – Diverse Youth: An Endocrinologist's View"*, "Journal of Sex & Marital Therapy", DOI: 10.1080/0092623X.2022.2160396.
- Davidson M.A., *Primary care for children and adolescents with Down syndrome*, „Pediatric Clinics of North America”, 5 (2008) 55, s. 1099-1111.
- Drozdowska U., Wnukiewicz-Kozłowska A., *Zmiana płci*, w: *System praca medycznego, tom 2: Szczególne świadczenia zdrowotne*, red. L. Bosek, A. Wnukiewicz-Kozłowska, Warszawa 2018.

- Egan J.F., Smith K., Timms D., Bolnick J.M., Campbell W.A., Benn P.A., *Demographic differences in Down syndrome livebirths in the U.S. from 1989 to 2006*, „Prenatal Diagnosis”, 4 (2011) 31, s. 389-394.
- Feinberg J.I., Schrott R., Ladd-Acosta Ch., Newschaffer C.J., Hertz-Picciotto I., Croen L.A., Daniele Fallin M., Feinberg A.P., Volk H.E., *Epigenetic changes in sperm are associated with paternal and child quantitative autistic traits in an autism-enriched cohort*, „Molecular Psychiatry”, nr 29 (2024) (<https://www.nature.com/articles/s41380-023-02046-7>).
- Filar M., *Prawne i społeczne aspekty transseksualizmu*, w: *Prawo i medycyna u progu XXI w.*, red. M. Filar, Toruń 1987.
- Flavigny Ch., *Kłótnia o gender*, tłum. K. Kubaszczyk, Poznań 2015.
- Galderisi S., Heinz A., Kastrup M. i wsp., *Propozycja nowej definicji zdrowia psychicznego*, „Psychiatria Polska”, nr 51 (2017).
- Gender – spojrzenie krytyczne*, red. J. Jagiełło, D. Oko, Kielce 2016.
- Gender Ideology and Pastoral Practice*, red. T. Farnan, S. Selner-Wright, R.L. Fastiggi, Saint Louis 2024.
- Grabski B., Rachoń D., Czernikiewicz W. i wsp., *Zalecenia Polskiego Towarzystwa Seksuologicznego dotyczące opieki nad zdrowiem dorosłych osób transpłciowych – stanowisko panelu ekspertów*, „Psychiatria Polska”, nr 187 (2020).
- Grossman M., *Lost in Trans Nation. A Child Psychiatrist's Guide Out of the Madness*, New York 2023.
- Grossman M., *Zagubieni w krainie trans. Psychiatria dzieci i młodzieży wskazuje, jak wyjść z tego szaleństwa*, tłum. M. Reda, J. Łuczak, Kraków 2024.
- Hughes M., *The WPATH Files* (<https://static1.squarespace.com/static/56a45d683b0be33df885def6A/6602fa875978a01601858171/1711471262073/WPATH+Report+and+Files111.pdf>).
- Hultman S., Sandin C.M., Levine S.Z., Lichtenstein P., Reichenberg A., *Advancing paternal age and risk of autism: new evidence from a population-based study and a meta-analysis of epidemiological studies*, „Molecular Psychiatry”, nr 12 (2011) 16. (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21116277/>).
- Jacoń P., *My, trans*, Warszawa 2021.
- Janecka M., Mill J., Basson M.A., Goriely A., Spiers H., Reichenberg A., Schalckwyk L., Fernandes C., *Advanced paternal age effects in neurodevelopmental disorders – review of potential underlying mechanisms*, „Translational Psychiatry”, nr 7 (2017) 1 (<https://www.nature.com/articles/tp2016294.pdf>).
- Judycki S., *Epistemologia*, tom. 1, Poznań – Warszawa 2020.
- Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, wyd. 2. uzup., red. S. Pużyński, J. Wciórka, Kraków 2000.

- Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Badawcze kryteria diagnostyczne*, red. S. Pużyński, J. Wciórka, Kraków – Warszawa 1998.
- Kraj T., *Katolik wobec pluralizmu etycznego na przykładzie bioetyki*, Kraków 2023.
- Kuby G., *Globalna rewolucja seksualna. Likwidacja wolności w imię wolności*, tłum. D. Jankowska, J. Serafin, Kraków 2013.
- Levine S.B., *Reflections on the Clinician's Role with Individuals Who Self-identify as Transgender*, "Archive of Sexual Behavior", 50, 3527-3536 (2021) (<https://doi.org/10.1007/s10508-021-02142-1>).
- Littman L. (2021), *Individuals treated for gender dysphoria with medical and/or surgical transition who subsequently detransitioned: A survey of 100 detransitioners*, "Archives of Sexual Behavior", 50(8), 3353-3369, DOI: 10.1007/s10508-021-02163-w.
- Marianowicz-Szczygieł A., *Zaburzenia tożsamości płciowej u dzieci i młodzieży – ujęcie psychologiczne. Geneza, czynniki ryzyka, rokowanie, profilaktyka*, w: *Między chromosomem i paragrafem. Transseksualizm w ujęciu prawnym, społecznym i medycznym*, red. B. Kmiecik, Warszawa 2021.
- Maryniarczyk A., *Zasady pierwsze*, w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, tom 9, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2020.
- Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Rewizja dziesiąta*, tom 1, Kraków 2013.
- Mierzwiński B., *Mężczyzna i kobieta w ujęciu katechez środowych Jana Pawła II*, Kraków 2020.
- Money J., *Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: psychological findings*, „Bulletin of the Johns Hopkins Hospital”, nr 96 (1955) 6.
- Nelson M., *Argonauci*, tłum. K. Gucio, Wołowiec 2020.
- Ryś M., *Wpływ gender na psychikę i wychowanie młodego pokolenia*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014.
- Rzecznik Praw Obywatelskich, *Postępowania w sprawach o ustalenie płci*, w: *Przewodnik dla sędziów i pełnomocników*, Warszawa 2020.
- Sgreccia E., *Personalist Bioethics. Foundations and Applications*, National Catholic Bioethics Center, 2012.
- Sinkiewicz W., *Gender – zarys genezy i rozwoju*, w: *Medyczne, bioetyczne, psychosocjologiczne i prawne aspekty tożsamości płci*, red. W. Sinkiewicz, R. Grabowski, Bydgoszcz 2014.
- Skrzydłowska-Kalukin K., Sokolińska J., *Mów do mnie ono. Dlaczego współczesne dzieci szukają swojej płci*, Warszawa 2022.

- Stowarzyszenie Psychologów Chrześcijańskich, *Standardy i wytyczne Stowarzyszenia Psychologów Chrześcijańskich dotyczące diagnozy oraz terapii dzieci i młodzieży z problemami identyfikacji płciowej* (wersja on-line: https://www.spch.pl/wp-content/uploads/2023/11/2023_11_30-Korekta-STANDARDY_SPCH_GRAF_FINAL.pdf).
- Szewczyk P., *Ciała obce. Opowieści o transpłciowości*, Warszawa 2023.
- Tomasz z Akwinu, *Kwestie dyskutowane o prawdzie*, tom 1, Kęty 1998.
- Warrier V., Greenberg D.M., Weir E., Buckingham C., Smith P., Meng-Chuan Lai, Allison C., Baron-Cohen S., *Elevated rates of autism, other neurodevelopmental and psychiatric diagnoses, and autistic traits in transgender and gender-diverse individuals*, "Nature Communications", nr 11 (2020) 1 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32770077/>).
- World Health Organization, *Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002*, Geneva 2002 (wydanie polskie: Światowa Organizacja Zdrowia, *Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób. Rewizja Jedenasta (ICD-11)*, Genewa 2022 <https://rsk3.ezdrowie.gov.pl/resource/structure/icd11/99ICD1/2023-01/mms/details>).
- Zucker K.J. (2019), *Adolescents with gender dysphoria: Reflections on some contemporary clinical and research issues*, "Archives of Sexual Behavior", 48, 1983-1992.
- Zwołński A., *LGBT. Nie lepsi, nie gorsi*, Kraków 2020.

7.

KOMUNIKAT Z 399. ZEBRANIA PLENARNEGO
KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

W dniach 18 i 19 listopada 2024 r., pod przewodnictwem abp. Tadeusza Wojdy SAC, odbyło się na Jasnej Górze 399. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski.

1. Jednym z głównych tematów spotkania był zakończony w październiku Synod biskupów o synodalności. Uczestniczący w nim biskupi podkreślili wartość metody pracy synodalnej. Wskazywali na etapy i warunki jej realizacji na wszystkich poziomach Kościoła: od Konferencji Episkopatu, przez diecezje, po parafie i wspólnoty. Synodalność rozpoczyna się od procesu wspólnotowego rozeznawania w Duchu Świętym i otwarcia się na Jego działanie. W tym kontekście

Synod podkreślił obowiązkowy charakter rad diecezjalnych i parafialnych, które mogą pomóc w realizacji zadań duszpasterskich i rozwijaniu obecnych już w Kościele posług lektora, akolity i katechisty w odniesieniu do osób świeckich. Synod wskazuje na konieczność transparentności, odpowiedzialności i ewaluacji we wszystkich wspólnotach i grupach kościelnych. Chociaż proces synodalny jest czasochłonny, wymaga nawrócenia i kultury dialogu. Dla życia Kościoła jest konstytutywny i niezbędny, a dla świata rozdartego wojnami, konfliktami i podziałami, synodalność Kościoła pozostaje znakiem profetycznym.

2. Przekazane przez Ojca Świętego Franciszka w *Konstytucji apostołskiej o Kurii Rzymskiej i jej służbie Kościołowi w świecie Praedicate Evangelium* zalecenia stały się inspiracją dla polskich biskupów do podjęcia dyskusji nad nową formą posługi Kurii Rzymskiej oraz metod pracy organów Konferencji Episkopatu Polski: Zebrania Plenarnego, Rady Stałej czy Prezydium Konferencji Episkopatu Polski. Pracując w małych grupach, omawiano różne sposoby modyfikacji funkcjonowania tych gremiów. Celem możliwych zmian jest pogłębienie stylu synodalnego pracy organów Konferencji Episkopatu Polski, który domaga się wzajemnego dialogu, wsluchiwania się i wspólnego rozważania decyzji. Chodzi także o doskonalenie relacji między Episkopatem Polski a urzędami Stolicy Apostolskiej w realizacji dzieła ewangelizacji.

3. Biskupi zapoznali się z działaniami podjętymi przez Caritas Polska w ramach akcji pomocy ofiarom tegorocznej powodzi w Polsce. Caritas uruchomiła wszystkie niezbędne procedury już w pierwszym dniu kryzysu. Przy wsparciu Konferencji Episkopatu Polski zorganizowano zakrojoną na szeroką skalę zbiórkę funduszy na pomoc powodzianom. Łącznie wpływy do Caritas Polska na ten cel to rekordowa kwota ponad 71 mln zł. Zebrane fundusze pozwoliły na natychmiastowe przekazanie powodzianom żywności, wody pitnej, odzieży i środków czystości. Najbardziej poszkodowani otrzymali także doraźne wsparcie finansowe. Biskupi wyrażają ogromną wdzięczność wszystkim ludziom dobrej woli, wielu wolontariuszom oraz Caritas Polska, Caritas diecezjalnym za wszelkie podjęte działania i solidarną pomoc dla poszkodowanych wskutek tego kataklizmu. Pomoc ta będzie trwała nadal, tak długo jak będzie to potrzebne.

4. Biskupi wysłuchali sprawozdania z prac nad przygotowaniem zasad niezależnej kościelnej komisji ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystania seksualnego w Kościele w Polsce. Przygotowany projekt dokumentu, opisującego cele i zadania komisji, jej uprawnienia, sposób powołania oraz zakres działania, jest aktualnie konsultowany z Radą Prawną Konferencji Episkopatu Polski. Biskupi mają nadzieję, że praca badawcza komisji, jej wyniki i rekomendacje przysłużą się dobru osób skrzywdzonych oraz rozwojowi budowanego przez Kościół w Polsce od przeszło 10 lat systemu reagowania, pomocy oraz prewencji.

5. Trwają rozmowy pomiędzy stroną rządową a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie organizacji lekcji religii w szkole. Ufamy, że zakończą się zagwarantowanym prawnie porozumieniem. Jednocześnie biskupi wyrażają głęboki niepokój wobec planowanego wprowadzenia zamiast nieobowiązkowego przedmiotu Wychowanie do życia w rodzinie obowiązkowego przedmiotu Edukacja zdrowotna, którego niektóre treści stoją w sprzeczności z godnością osobową dziecka. Konsultowane obecnie rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczące kształtu edukacji seksualnej w szkole narusza obowiązujące w Polsce prawo, godzi w prawa rodziców do decydowania o ich dzieciach oraz zagraża prawidłowemu rozwojowi dziecka i jego dobru. Integralna edukacja seksualna musi zawierać trzy ważne dla rodziców i dzieci warunki: prorodzinność, akceptacja własnej płci i dobrowolność udziału w zajęciach. Warunki te spełnia dotychczas realizowany w szkole przedmiot Wychowanie do życia w rodzinie.

6. W pierwszą niedzielę Adwentu Kościół w Polsce rozpoczyna realizację nowego programu duszpasterskiego *Pielgrzymi nadziei*. Nawiązuje on do zbliżającego się Jubileuszu Roku 2025 i stanowi odpowiedź na zaproszenie papieża Franciszka skierowane do wszystkich wyznawców Chrystusa, by otwarli się na „nadzieję, która zawieść nie może” (por. Rz 5,5). Doświadczenie spotkania z żyjącym Jezusem, który jest „naszą nadzieją” (1 Tm 1,1), m.in. przez jubileuszowe pielgrzymowanie, pojednanie z Bogiem, pokutę oraz zyskiwanie odpustów, ma obudzić w każdym wiernym moc nadziei, ducha otwartości, przebaczenia, służby i braterstwa. Tegoroczny Adwent będziemy przeżywać ze świadomością, że Pan „do końca nas umiłował” (J 13,1), o czym przypomniał nam papież Franciszek w encyklice *Dilexit nos*.

Modlą się w tysięcznym dniu wojny w Ukrainie przed obliczem Matki Bożej Częstochowskiej, biskupi za Jej wstawiennictwem proszą o sprawiedliwy pokój w tym kraju i ustanie wojen na całym świecie. Polecając Bogu także wszystkie sprawy Kościoła i Ojczyzny, udzielają Rodakom w kraju i za granicą pasterskiego błogosławieństwa.

*Podpisali pasterze Kościoła katolickiego w Polsce
obecni na 399. Zebraniu Plenarnym
Konferencji Episkopatu Polski.*

Jasna Góra, 19 listopada 2024 r.

8.

STANOWISKO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI WOBEC PLANOWANEGO PRZEDMIOTU EDUKACJA ZDROWOTNA

Dziś, gdy przez Polskę przetacza się burzliwa dyskusja o tym, czego młodzi Polacy mają uczyć się w szkole, odwołujemy się do dokumentu, który jest nadrzędny wobec innych przepisów obowiązujących w naszym kraju. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej mówi: „Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami” (art. 48 i 53).

W tym kontekście przygotowywany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, jako obowiązkowy, przedmiot Edukacja zdrowotna jest sprzeczny z ustawą zasadniczą. Pomimo niektórych słusznych tematów, jak choćby potencjalne zagrożenia w Internecie czy udostępnianie wizerunku dzieci, to jednak nie można zaakceptować deprawujących zapisów dotyczących edukacji seksualnej. Wychowanie seksualne zgodnie z Konstytucją pozostaje w kompetencjach rodziców, a nie państwa.

Konsultowane rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, szczególnie dotyczące kształtu edukacji seksualnej w szkole, narusza obowiązujące w Polsce prawo, godzi w prawa rodziców do decydowania o ich dzieciach oraz zagraża prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży.

Myśląc o dobru dzieci, prawach rodziców i polskim społeczeństwie, nalegamy, by zmiany wprowadzane były w duchu dialogu, wzajemnego szacunku i z poszanowaniem prawa.

Dziękujemy rodzicom, babciom, dziadkom, duszpasterzom, nauczycielom, katechetom, opiekunom i organizacjom społecznym, które angażują się we właściwy rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży.

Jasna Góra, 22 listopada 2024 r.

9.

KOMUNIKAT PREZYDIUM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI WOBEC ZMIAN WPROWADZANYCH PRZEZ MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ W ORGANIZACJI LEKCJI RELIGII W SZKOŁACH PUBLICZNYCH

W ostatnich miesiącach jesteśmy świadkami zakrojonego na szeroką skalę procesu zmian wprowadzanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w organizacji lekcji religii w szkołach publicznych. Z tak dużymi zmianami mamy do czynienia po raz pierwszy od 1989 r. Zarówno te, które zostały przyjęte od września 2024 r., jak i zapowiadane na wrzesień 2025 r. nie tylko w sposób jednoznaczny stoją w sprzeczności z przepisami wyższego rzędu, ale przede wszystkim są krzywdzące i dyskryminujące dla wielu uczniów i nauczycieli religii. Zmiany te godzą również w prawa rodziców i opiekunów do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, co gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 53).

W opinii znacznej części rodziców i nauczycieli religii, co zostało wyrażone m.in. przez różne formy protestów i petycji ze strony środowisk wychowawczych, wprowadzone od września 2024 r.

rozporządzeniem Ministra Edukacji zmiany dotyczące niewliczania oceny z lekcji religii do średniej ocen oraz łączenia klas dzieci i młodzieży w różnym wieku edukacyjnym w większe grupy, i to wyłącznie na zajęciach z religii, są szkodliwe z punktu widzenia wychowawczego. Uczniowie powinni bowiem mieć zapewniony dostęp do programu nauczania opartego na treściach adekwatnych do poziomu ich rozwoju oraz zdolności percepcyjnych i poznawczych w danym wieku. Ponadto zmiany te pozbawiają uczniów motywacji do uczestnictwa i angażowania się w lekcje religii. Trzeba w tym miejscu także podkreślić, że wspomniane zmiany zostały wprowadzone w życie bez wymaganego przez Ustawę o systemie oświaty „porozumienia z władzami Kościoła Katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych” (art. 12 ust. 2), co potwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 27 listopada 2024 r.

Podobnie ma się rzecz z dalszymi zapowiadаныmi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zmianami. Dotyczą one redukcji wymiaru nauczania religii do jednej godziny tygodniowo oraz nakazu organizowania lekcji religii przed lub po zajęciach szkolnych. Są one dyskryminujące, gdyż będą w sposób znaczący ograniczać prawo do dostępu do lekcji religii dla uczniów, których rodzice lub oni sami będą sobie tego życzyć. Nie uwzględniono również wprowadzenia okresów ochronnych dla nauczycieli religii. Wprowadzenie w życie tych rozwiązań również będzie bezprawne, gdyż nie osiągnięto w tym temacie wymaganego porozumienia ze stroną kościelną. Wprowadzane zmiany mogą w konsekwencji prowadzić do całkowitego wyeliminowania nauczania religii w polskich szkołach publicznych.

Podjęmowane przez stronę kościelną rozmowy z Rządem RP nie doprowadziły do porozumienia. Kompromisowa propozycja strony kościelnej, polegająca na wprowadzeniu zasady obligatoryjności nauczania religii lub etyki ze względu na potrzebę aksjologicznej formacji uczniów, została przez stronę rządową odrzucona. Podobnie jeśli chodzi o rozłożenie na kilka lat stopniowej redukcji wymiaru nauczania religii w szkołach średnich, przy poszanowaniu praw pracowniczych nauczycieli religii. Wobec takich działań Ministerstwa Edukacji Narodowej i braku woli porozumienia w sprawie kluczowej dla edukacji i wychowania polskich dzieci i młodzieży do wartości wyrażamy stanowczy sprzeciw.

Przypominamy, że nauczanie religii w szkole uznawane jest za standard w zdecydowanej większości państw europejskich, jest także jednym z symboli przemian wolnościowych w Polsce po 1989 r. Dlatego też Kościół będzie podejmował dalsze stosowne kroki prawne mające na celu powstrzymanie wprowadzanych zmian.

Zachęcamy i prosimy rodziców oraz organizacje społeczne o zaangażowanie się w obronę uniwersalnych wartości i praw osób wierzących, które powinny być respektowane zawsze, niezależnie od politycznego kontekstu. Rodzicom, wychowawcom, nauczycielom religii, katechetom oraz wszystkim zatroskanym o pełny i harmonijny rozwój dzieci i młodzieży, udzielamy pasterskiego błogosławieństwa.

III. AKTA BISKUPA LEGNICKIEGO

10.

ZARZĄDZENIE W SPRAWIE SPRAWOZDANIA Z PEŁNIONEGO ZARZĄDU

Legnica, 7 października 2024 r.

L.dz. 1537/2024

Na podstawie kanonu 1284 § 2. 8° *Kodeksu prawa kanonicznego* zatwierdzam wzór *Arkusza sprawozdawczego parafii za rok 20...* i nakładam na proboszczów i administratorów parafii diecezji legnickiej obowiązek sporządzania na koniec każdego roku kalendarzowego sprawozdania z pełnionego zarządu według zatwierdzonego arkusza.

† *Andrzej Siemieniewski*
Biskup Legnicki

Ks. Józef Lisowski
Kanclerz Kurii

(pieczęć podłużna parafii)

ARKUSZ SPRAWOZDAWCZY PARAFII ZA ROK 20.....
--

Parafia pw. W

dekanat: rejon:

administrowana przez od roku

INWESTYCJE W MINIONYM ROKU SPRAWOZDAWCZYM

Proszę wypisać najważniejsze (pod względem pilności i kosztowo) inwestycje zrealizowane w minionym roku sprawozdawczym:

Lp.	Nazwa inwestycji	Całkowity koszt PLN
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

WYDATKI PARAFII W MINIONYM ROKU SPRAWOZDAWCZYM

Główne wydatki parafii w minionym roku:

- OPLĄTY BIEŻĄCE (suma opłat rachunków, serwisów, utrzymania bieżącego kościoła, plebanii i działalności duszpasterskiej parafii): _____
- OPLĄTY KURIALNE I KOŚCIELNE (suma wszystkich wpłat od parafii): _____
- PODATKI, ZUS, KOSZT PRACOWNIKÓW (suma kosztów): _____
- INWESTYCJE (suma kosztów inwestycji, remontów i zakupu wyposażenia): _____
- INNE ZNACZĄCE KOSZTY (proszę określić cel wydatków): _____
- _____
- **SUMA WSZYSTKICH WYDATKÓW PARAFII:** _____

DOCHÓD PARAFII W MINIONYM ROKU SPRAWOZDAWCZYM

Główne źródła przychodów parafii w minionym roku:

- KOŚCIÓŁ (suma ofiar wiernych z tacy, skarbonek, na utrzymanie kościoła): _____
- KANCELARIA (suma ofiar za chrzty, śluby, pogrzeby, wpłat z tytułu posługi w kancelarii, opłat cmentarnych): _____
- UMOWY NAJMU i DOTACJE (suma przychodu z tytułu umów najmu, dzierżawy, nadajników oraz dotacji celowych, w tym na inwestycje): _____
– jeśli były dotacje na inwestycje proszę wypisać: _____
- DAROWIZNY (suma ofiar z tytułu innych darowizna na rzecz parafii): _____
- **SUMA WSZYSTKICH DOCHODÓW PARAFII:** _____

PLANY INWESTYCYJNE NA OBECNY ROK

Proszę wypisać najważniejsze (pod względem pilności i kosztowo) inwestycje zaplanowane do realizacji w bieżącym roku:

Lp.	Nazwa inwestycji	Przewidywany koszt PLN
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

....., dnia

Oświadczam, że podane powyżej dane są zgodne ze stanem faktycznym:

pieczęć parafii i podpis Księdza Proboszcza

11.

ZARZĄDZENIE WPROWADZAJĄCE MODLITWĘ
O POWOŁANIA DO SŁUŻBY BOŻEJ W KOŚCIELE

Legnica, 10 października 2024 r.

L.dz. 1646/2024

10 października 2007 r. św. Dominik Savio stał się patronem Służby Liturgicznej Diecezji Legnickiej. Każdego roku Duszpasterstwo Służby Liturgicznej organizując Diecezjalny Dzień Skupienia w Krzeszowie, stara się odnowić w sercach członków całej Służby Liturgicznej to szczególne nabożeństwo do swojego Patrona.

Poznając życie św. Dominka Savio, uczymy się miłości do Eucharystii i świadomości realnej obecności Pana na drogach naszego życia. W dzisiejszym świecie potrzebujemy ciągłego umocnienia i łaski Bożej, aby dawać innym dobre świadectwo wiary i miłości.

W tym roku formacyjnym podczas Diecezjalnego Dnia Skupienia Służby Liturgicznej w Krzeszowie przedstawiciele poszczególnych parafii otrzymali odnowione teksty modlitw *Przed służeniem* i *Po służeniu* z dodatkową modlitwą do św. Dominika Savio. Z całego serca zachęcam i proszę, aby te modlitwy zostały umieszczone we wszystkich kościołach naszej diecezji oraz aby słowa dodane do modlitwy *Po służeniu*: „Panie, spraw by nie brakowało sług, przy Twoim ołtarzu! Św. Dominiku Savio – módl się za nami!” były odmawiane po każdej Eucharystii. Niech ta krótka modlitwa stanie się wołaniem do Boga o nowe powołania do służby Bożej w Kościele, prosząc o wstawiennictwo patrona ministrantów.

Jednocześnie dziękuję wszystkim Księżom za zaangażowanie w Duszpasterstwo Służby Liturgicznej i zachęcam, aby podejmowane wysiłki służyły budowaniu wspólnoty, aby szczególnie ludzie młodzi otrzymali przestrzeń do własnego rozwoju, ale też odkrycia swojego życiowego powołania.

Z serca błogosławię

† Andrzej Siemieniowski
Biskup Legnicki

Ks. Józef Lisowski
Kanclerz Kurii

12.
DEKRET NOMINACYJNY CZŁONKÓW
DIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ
DIECEZJI LEGNICKIEJ

Legnica, 30 października 2024 r.

L.dz. 1644/2024

W związku z zakończeniem kadencji poprzedniej Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej, mianuję na pięcioletnią kadencję członków Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej w składzie:

ks. prof. dr hab. Stanisław Araszczyk
p. Irena Chłopkowska
p. Ryszard Drażek
ks. Daniel Gołębiowski
ks. Tomasz Kołodziej
ks. dr Mariusz Majewski
ks. Mateusz Rycek
ks. Paweł Sajdutko
ks. dr Krzysztof Wiśniewski

Życząc wszystkim owocnej pracy w podejmowaniu troski o piękno liturgii w diecezji legnickiej, wzywając wstawiennictwa bł. Antoniego J. Nowowiejskiego, udzielam Członkom Komisji pasterskiego błogosławieństwa.

† *Andrzej Siemieniowski*
Biskup Legnicki

Ks. Józef Lisowski
Kanclerz Kurii

STATUT
DIECEZJALNEJ KOMISJI LITURGICZNEJ
DIECEZJI LEGNICKIEJ

1. W wyniku postanowień soborowej Konstytucji o liturgii świętej (art. 44-45) oraz Listu apostolskiego motu proprio papieża Pawła VI *Sacram liturgiam* (25.01.1964), biskupi w swoich diecezjach powinni powołać diecezjalne komisje liturgiczne. Szczegółowe zadania diecezjalnych komisji liturgicznych zostały określone przez Stolicę Apostolską w Instrukcji *Inter oecumenici* (26.09.1964). Konferencja Episkopatu Polski w okresie posoborowym dwukrotnie podjęła pracę nad statutem dla diecezjalnych komisji liturgicznych. Po raz pierwszy 24 stycznia 1968 roku a po raz drugi 21 czerwca 1991 roku, zatwierdzając „Ramowy Statut Diecezjalnej Komisji do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego”, na którego podstawie opracowano niniejszy Statut.
2. W nawiązaniu do wymienionych zarządzeń, ilekroć w Statucie będzie mowa o Komisji, należy rozumieć ją jako Diecezjalną Komisję Liturgiczną Diecezji Legnickiej.

CHARAKTER KOMISJI

3. Komisja działa zgodnie z poleceniami biskupa legnickiego i jest jego organem doradczym.
Jej celem jest:
 - pomaganie w szerzeniu i umacnianiu życia liturgicznego w diecezji,
 - wydawanie opinii w sprawach liturgicznych,
 - przyczynianie się do formacji liturgicznej duchowieństwa i wiernych świeckich
 - pomaganie w rozwijaniu duszpasterstwa liturgicznego.

SKŁAD KOMISJI

4. Na mocy nominacji biskupa diecezjalnego w skład Komisji wchodzi:
 - a) przedstawiciel Wydziału Duszpasterskiego Legnickiej Kurii Biskupiej,

- b) ceremoniarz katedralny,
- c) referent do spraw muzyki kościelnej,
- d) referent do spraw sztuki sakralnej,
- e) diecezjalny duszpasterz służby liturgicznej,
- f) dyrektor Diecezjalnej Szkoły Liturgicznej,
- g) prezbiterzy diecezji legnickiej odznaczający się dobrą znajomością liturgii,
- h) przedstawiciele wiernych świeckich, wyróżniających się znajomością liturgii i żyjących duchowością liturgiczną.

KIEROWNICTWO KOMISJI

5. Spośród członków Komisji biskup diecezjalny mianuje przewodniczącego Komisji. Jego zastępcę i sekretarza wybiera Komisja.
6. Przewodniczący zwołuje zebrania Komisji i im przewodniczy, kieruje całą działalnością Komisji i reprezentuje Komisję w jej pracy oraz w wystąpieniach zewnętrznych. Zastępuje go w razie potrzeby i na zlecenie przewodniczącego jego zastępca.
7. Sekretarz sporządza protokół z każdego zebrania i prowadzi korespondencję Komisji, której pisma podpisuje przewodniczący i sekretarz. Do sekretarza należy również prowadzenie archiwum Komisji. Akta spraw definitywnie załatwionych przekazuje się do archiwum Kurii.

KADENCJA KOMISJI

8. Czas trwania ważności nominacji tak poszczególnych członków Komisji, jak i jej kierownictwa (przewodniczący, zastępca, sekretarz) wynosi trzy lata, licząc od daty nominacji. Biskup diecezjalny może zwolnić przed upływem tego terminu poszczególnych członków, całą Komisję lub jej kierownictwo. Ci zaś członkowie Komisji, którzy do niej należą ze względu na pełnione funkcje przestają być członkami Komisji, gdy owe funkcje przestają pełnić. Dotychczasowi członkowie Komisji mogą być powoływani na kolejne kadencje. Funkcje przewodniczącego, jego zastępcy i sekretarza Komisji zostają na nowo przydzielone na drodze nominacji i wyborów w nowej kadencji.

9. Przewodniczący Komisji przed wygaśnięciem kadencji Komisji ma powiadomić o tym biskupa diecezjalnego na miesiąc przed jej upływem, aby bez zwłoki mogła nastąpić nowa nominacja. W przypadku braku nowej nominacji kadencja Komisji zostaje przedłużona na kolejne trzy lata.

UCHWAŁY I OPRACOWANIA KOMISJI

10. Wszelkie uchwały i postanowienia Komisja podejmuje większością głosów, a w szczególnych sytuacjach w głosowaniu tajnym. Decyzję o formie głosowania podejmuje przewodniczący Komisji.
11. W sprawach, które ujęte są wyraźnymi przepisami liturgicznymi albo zostały wyczerpująco omówione w dziełach autorów zajmujących się sprawami liturgicznymi, a także w sprawach o mniejszym znaczeniu może udzielić wyjaśnień przewodniczący wraz z sekretarzem.
12. Uchwały i postanowienia Komisji uzyskują moc obowiązującą po zatwierdzeniu ich przez biskupa diecezjalnego.
13. Zarządzenia poszczególnych wydziałów i referatów Kurii dotyczące bezpośrednio lub pośrednio celebracji liturgii, sprawowania nabożeństw i innych spraw liturgicznych powinny być wydawane po uzgodnieniu z Komisją. Dotyczy to zwłaszcza kalendarza liturgicznego i formacji liturgicznej w diecezji.

ZEBRANIA KOMISJI

14. Zwyczajne zebrania Komisji powinny się odbywać przynajmniej dwa razy w roku. Zebranie zwołuje i przewodniczy mu przewodniczący Komisji lub wyznaczony przez niego zastępca.
15. Jeżeli okoliczności jakiejś sprawy będą tego wymagały albo gdy biskup diecezjalny zwróci się do Komisji o wyrażenie opinii czy też o wykonanie pilnego zlecenia, przewodniczący zwoła Komisję na zebranie nadzwyczajne celem załatwienia tych spraw.

OBOWIĄZKI I ZADANIA KOMISJI

16. W myśl postanowień Konstytucji o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II (art. 45- 46) oraz Instrukcji Kongregacji Obrzędów

z dnia 26 września 1964 roku Komisja ma wypełniać następujące zadania:

- a) poznawać stan duszpasterstwa liturgicznego w diecezji,
- b) przygotowywać do przedłożenia biskupowi diecezjalnemu odpowiednie wnioski, mające służyć do wprowadzenia w życie tego, co postanowiła kompetentna władza kościelna w dziedzinie liturgicznej,
- c) poznawać rozwiązania i inicjatywy liturgiczne innych ośrodków kościelnych i starać się wprowadzać to, co może przyczynić się do ożywienia życia liturgicznego lub służyć pomocą duchownym pracującym na terenie diecezji,
- d) opracować plany pracy duszpasterstwa liturgicznego w diecezji oraz w miarę potrzeby, również w poszczególnych rejonach duszpasterskich i dekanatach,
- e) troszczyć się, by duchowieństwo i wierni świeccy mieli dostęp do odpowiednich pomocy liturgicznych, takich jak: instrukcje i materiały formacyjne, pomoce ułatwiające bardziej świadomy i czynny udział w sprawowanej liturgii, modlitewniki i śpiewniki diecezjalne, kalendarze liturgiczne itp.,
- f) czuwać, aby życie liturgiczne w diecezji rozwijało się zgodnie z zarządzeniami i wytycznymi Stolicy Apostolskiej, Konferencji Episkopatu i biskupa diecezjalnego,
- g) dbać o *ars celebrandi* liturgii w diecezjach, gdyż w sposobie celebracji liturgii decyduje się przyszłość wiary i Kościoła,
- h) dbać o stosowanie mistagogii liturgicznej, czyli wtajemniczanie w rozumienie znaków i obrzędów liturgicznych,
- i) czuwać nad odpowiednim przygotowaniem do stałego diakonatu i liturgicznych posług,
- j) czuwać, aby teksty w modlitewnikach i śpiewnikach wydawanych w diecezji zgadzały się z obowiązującymi księgami liturgicznymi,
- k) opiniować plany budynków kościelnych, a zwłaszcza czuwać, aby przewidziano w prezbiterium odpowiednie miejsce dla ołtarza, tabernakulum, liturgii słowa, dla przewodniczącego, koncelebransów, służby liturgicznej. Należy również przewidzieć

- kaplicę chrzcielną, a także wygodny dostęp do świątyni dla inwalidów i dla rodziców z dziećmi w wózkach,
- l) animować na poziomie diecezji działania zmierzające do przygotowania, a następnie formacji stałej członków służby liturgicznej, którzy we wspólnotach parafialnych podejmować będą funkcje liturgiczne,
 - m) czuwać, by do sprawowania Eucharystii i innych sakramentów korzystano z odpowiednich paramentów liturgicznych oraz, aby była używana materia ważna i godziwa,
 - n) współpracować z Diecezjalną Komisją ds. Muzyki Kościelnej poprzez popieranie i pomoc w formacji muzyków kościelnych, zwłaszcza organistów, zespołów śpiewających oraz wiernych. Konieczna jest również współpraca z Wydziałem Duszpasterskim Kurii i innymi pokrewnymi komisjami własnej diecezji,
 - o) współpracować z Komisją Episkopatu do Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów i przysyłać jej wnioski dotyczące liturgii i duszpasterstwa liturgicznego. Ponadto dzielić się doświadczeniami i spostrzeżeniami w dziedzinie duszpasterstwa liturgicznego z komisjami liturgicznymi innych diecezjach.
 - p) czuwać nad przygotowaniem kalendarza liturgicznego.

ŚRODKI DZIAŁANIA KOMISJI

- 17. Dla skutecznego wykonania zleconych sobie zadań Komisja powinna starać się o utrzymanie bezpośredniej i ożywionej łączności z duchowieństwem i różnymi grupami apostołatu liturgicznego w diecezji.
- 18. Zadania wyznaczone Komisji mogą być realizowane poprzez następujące środki działania:
 - a) organizowanie dla duchownych i świeckich wiernych „Dni Liturgicznych” lub innych spotkań formacyjnych,
 - b) udział członków Komisji w sympozjach i wykładach, jakie odbywają się na Wydziałach i Instytutach Pastoralno-Liturgicznych, celem pogłębienia własnej wiedzy liturgicznej,
 - c) uczestniczenie przedstawiciela Komisji w konferencjach dekanalnych, a zwłaszcza w rejonowych konferencjach duchowieństwa,

d) na polecenie biskupa diecezjalnego udział w wizytacjach i wywiadach w parafiach, zwłaszcza w tych, z których zgłaszane są nieprawidłowości w sprawowaniu liturgii.

19. Formy finansowania prac Komisji określa biskup diecezjalny.

Statut niniejszy zatwierdzam.

† Andrzej Siemieniowski
Biskup Legnicki

Ks. Józef Lisowski
Kanclerz Kurii

Legnica, 30 października 2024 r.

L.dz. 1643/2024

13.

DEKRET USTANAWIAJĄCY MIEJSCA I CZASY OBCHODÓW ROKU JUBILEUSZOWEGO 2025 W DIECEZJI LEGNICKIEJ

Legnica, 9 listopada 2024 r.
w święto rocznicy poświęcenia Bazyliki Laterańskiej

L.dz. 1655/2024

Bulla Ojca Świętego Franciszka *Spes non confundit* ogłasza obchód Jubileuszu 2025 Roku, który rozpocznie się otwarciem Drzwi Świętych w bazylice św. Piotra w Rzymie dnia 24 grudnia 2024 r. Zgodnie z zarządzeniem Bulli Rok Jubileuszowy 2025 zostanie zainaugurowany we wszystkich kościołach katedralnych i konkatedralnych na całym świecie 29 grudnia 2024 r. i będzie trwał do 28 grudnia 2025 r. W ciągu całego Roku Jubileuszowego 2025 wszyscy wierni zaproszeni są do udziału w jubileuszowych wydarzeniach, które mają stać się czasem doświadczenia szczególnej łaski i miłosierdzia Pana.

W związku z powyższym, jako Biskup Legnicki postanawiam, co następuje:

1. Inauguracja Roku Jubileuszowego 2025 w diecezji legnickiej będzie miała miejsce w Niedzielę Świętej Rodziny, dnia 29 grudnia 2024 r.

Uroczysta liturgia rozpocznie się w kościele św. Jana Chrzciciela w Legnicy i zakończy się w katedrze legnickiej św. Apostołów Piotra i Pawła.

2. Wielkopostne czuwanie *24 godziny dla Pana*, zainicjowane przez papieża Franciszka odbędzie się w wybranym kościele każdego dekanatu diecezji legnickiej dnia 28 marca 2025 r.
3. Biorąc pod uwagę wskazania bulli *Spes non confundit* oraz Dekretu Penitencjarii Apostolskiej z 13 maja 2024 r., na czas obchodów Jubileuszu 2025 ustanawiam następujące jubileuszowe kościoły i wydarzenia w diecezji legnickiej:
 - Sanktuarium św. Maksymiliana Marii Kolbego w Lubinie, w którym głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Rodzin, Dzieci i Dziadków i odbędzie się dnia 31 maja 2025 r.,
 - Bazylika Mniejsza Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Boleśławcu, w której głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Młodzieży i odbędzie się dnia 7 czerwca 2025 r.,
 - Kościół parafialny św. Józefa Oblubieńca NMP w Zgorzelcu, w którym głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Duchowieństwa i odbędzie się dnia 20 czerwca 2025 r.,
 - Kościół katedralny św. Apostołów Piotra i Pawła w Legnicy, w którym głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Katechetów, Nauczycieli i Wychowawców i odbędzie się 30 sierpnia 2025 r.,
 - Bazylika Mniejsza Wniebowzięcia NMP – Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Krzeszowie, w której głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Caritas, Wolontariatu i Niepełnosprawnych i odbędzie się dnia 6 września 2025 r.,
 - Bazylika Mniejsza św. Jadwigi Śląskiej w Legnickim Polu, w której głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Chorych i Służby Zdrowia i odbędzie się 11 października 2025 r.,
 - Bazylika Mniejsza św. Erazma i Pankracego w Jeleniej Górze, w której głównym wydarzeniem będzie Jubileusz Ubogich i odbędzie się 15 listopada 2025 r.
4. Niniejszym dekretem ustanawiam również Drogi Jubileuszowe:
 - z kościoła parafialnego św. Jana Sarkandra w Lubinie do Sanktuarium św. Maksymiliana Marii Kolbego w Lubinie,

- z kościoła parafialnego Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Bolesławcu do Bazyliki Mniejszej Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Bolesławcu,
 - z kościoła parafialnego św. Jadwigi Śląskiej w Zgorzelcu do kościoła jubileuszowego św. Józefa Oblubieńca NMP w Zgorzelcu,
 - z sanktuarium św. Jacka w Legnicy do kościoła katedralnego św. Apostołów Piotra i Pawła w Legnicy,
 - z kaplicy Groty Narodzenia w Krzeszowie przy ul. Betlejemskiej do Bazyliki Mniejszej Wniebowzięcia NMP w Krzeszowie,
 - od krzyża cmentarnego w Legnickim Polu przy ul. Piastowskiej do Bazyliki Mniejszej św. Jadwigi Śląskiej w Legnickim Polu,
 - z sanktuarium Świętego Krzyża w Jeleniej Górze do Bazyliki Mniejszej św. Erazma i Pankracego w Jeleniej Górze.
5. Zakończenie Roku Jubileuszowego 2025 w diecezji legnickiej odbędzie się w Katedrze legnickiej św. Apostołów Piotra i Pawła dnia 28 grudnia 2025 r.

Niech słowa Psalmu 23 *Ufaj Panu, bądź mężny, niech się twe serce umocni, ufaj Panu!* przywołanego przez papieża Franciszka w bulli *Spes non confundit*, będą drogowskazem dla wszystkich szukających łaski w czasie Świętego Jubileuszu Roku 2025.

† *Andrzej Siemieniowski*
Biskup Legnicki

Ks. Józef Lisowski
Kanclerz Kurii

14.

LIST ADWENTOWY DO DIECEZJAN

ABY RADOŚĆ WASZA BYŁA PEŁNA (J 15,11)

Umiłowani Bracia i Siostry,
posłuszny wewnętrznemu przynagleniu i z potrzeby serca kieruję do Was list, przez który chcę dzielić z Wami radość z bliskości Pana;

radość tak wymownie podkreślaną w trzecią niedzielę Adwentu – radość spotęgowaną przez fakt nadchodzącego jubileuszu 2025 lat od narodzin Jezusa Chrystusa.

Rozbrzmiewają dziś w naszych świątyniach głosy dawnych proroków: „Podnieś radosny okrzyk, Izraelu! Ciesz się i wesel z całego serca, Córo Syjońska” (So 3) – tak nawołuje Sofoniasz. „Wznos okrzyki i wołaj z radości, mieszkanko Syjonu” (Iz 12) – tak wzywa Izajasz. A cóż to jest powodem tego wielkiego wesela? Otóż motywem niewymownej radości, która domaga się radosnego krzyku, jest namacalna obecność Boga pośród swego ludu, Jego zbawienne działanie w historii ludzi, opierających swoje życie na Nim. „Śpiewajcie Panu, bo uczynił wzniosłe rzeczy [...]; bo wielki jest pośród ciebie, Święty Izraela. Wspaniałe jest Jego imię” (Iz 12). Dla dawnego Izraela obecność Boga oznaczała możliwość powrotu z wygnania do ziemi obiecanej. Pan Bóg okazał zmiłowanie i przywrócił wolność swoim wybranym.

Bracia i Siostry, myśmy dziś podjęli zachętę proroków do radości, powtarzając refren Psalmu: „Głośmy z weselem, Bóg jest między nami”. Dla nas, chrześcijan, jest bowiem jasne, że przyście na świat Jezusa Chrystusa jest zamieszkaniem Boga pośród nas. Jezus jest obiecany Emmanuelem – Bogiem z nami. Jest On z nami, by nas ratować z mocy grzechu, śmierci i Szatana. Bóg jest z nami, by z ziemi wygnania poprowadzić nas do niebieskiej ojczyzny. Pan otworzył przed nami drogę do życia wiecznego. Któż by się nie cieszył!? Więc św. Paweł Apostoł zagrzewa nas słowami: „Radujcie się zawsze w Panu; jeszcze raz powtarzam: radujcie się!” (Flp 4,4).

Umiłowani Diecezjanie, Adwent jest czasem rozumnej i refleksyjnej radości. Oczekujemy bowiem na wielką łaskę spotkania z Tym, który zna prawdę o nas i nie da się zwieść pozorom. A ponieważ bardzo chce nas ocalić dla siebie i dla Ojca swego, patrząc na nasze życie, będzie je oczyszczał: „pszenicę zbierze do spichrza, a plewy spali w ogniu nieugaszonym”. Będzie zbierał ziarna, prawdziwe dobro, załątki życia – reszta to plewy bez znaczenia. Co mamy zatem czynić? Przejąć się tym życiowym powołaniem, jakie każdy otrzymał, i być wiernym misji, którą nam Bóg wyznacza. Reszta to plewy – iluzje – powód rozczarowań i smutku.

Bracia i Siostry, zbliżające się święta Bożego Narodzenia zawsze zwiastują nam radość z przyjścia na świat Zbawiciela. W tym jednakże roku święta dają początek radości szczególnie doniosłej, bo inicjują w Kościele powszechnym jubileusz narodzin Chrystusa. Nie jest to rzecz małej wagi. Jest to wydarzenie pokoleniowe. Dla jednych z nas będzie to pierwszy, dla innych ostatni, a dla niektórych jedyny w życiu Rok Łaski od Pana. Co to oznacza dla ludzi wiary? Oznacza wielką szansę na doświadczenie ocalającej miłości Jezusa. 2025 lat od Jego narodzin na ziemi papież Franciszek, jako następca św. Piotra, trzymający klucze królestwa niebieskiego, wzywa nas wszystkich do duchowej odnowy w pielgrzymce nadziei. Spotkania jubileuszowe w Rzymie i we wszystkich diecezjach świata uruchomią wielki strumień dobra duchowego, który będzie sprzyjał naszej osobistej przemianie. Doświadczenie jedności w radosnym świętowaniu pomoże niejednej osobie oprzeć życie i nadzieję na żywej obecności Chrystusa Pana. On jest naszą Nadzieją. Ta „Nadzieja zawieść nie może”, bo jest oparta o Boże obietnice i umacnia ją w naszych sercach miłość Ojca Niebieskiego, rozlana przez Ducha Świętego (por. Rz 5).

Także w naszej diecezji legnickiej przygotowaliśmy się na całoroczny obchód radości z 2025 lat od narodzin Pana. Z całej duszy zachęcam i zapraszam, by każdy wierny skorzystał z dobrodziejstwa tego jubileuszu. Szczególnie pomocne w autentycznym doświadczeniu wewnętrznej odnowy będą wspólne wydarzenia, angażujące parafie, dekanaty i całą diecezję. Chodzi zwłaszcza o pielgrzymki i wspólnotowe celebracje liturgiczne. W tym celu wyznaczyłem Kościoły jubileuszowe i drogi pielgrzymkowe, wskazałem daty głównych zgromadzeń, zatwierdziłem wiele inspirujących inicjatyw i *Agendę jubileuszową* – czyli księgę pomocną w organizacji i przeżywaniu aktów wspólnotowych.

We wszystkich diecezjach świata uroczyste rozpoczęcie jubileuszu narodzin Zbawiciela nastąpi w Niedzielę Świętej Rodziny, 29 grudnia. W naszej diecezji będzie to miało miejsce w Legnicy – początek o godzinie 15.00 w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Legnicy. Księża proboszczowie znają szczegółowe plany. Mam nadzieję, że na to radosne wydarzenie przybędą wierni ze wszystkich stron naszej diecezji. W ciągu całego nadchodzącego roku warto włączać się w strumień dobra i łaski Pańskiej, przeżywać nawrócenie i przyjmować dar odpustu.

Wasi duszpasterze będą Was na bieżąco informować o nadchodzących łaskach.

Bracia i Siostry, umiłowani w Chrystusie, chodzi o to, aby radość wasza była pełna – już teraz pełna nadziei na życie bez końca w królestwie Bożym, we wspólnocie aniołów i świętych.

Tam „z weselem czerpać będziecie wodę ze źródeł zbawienia” – doznacie wszelkiego nasycenia. Wszyscy potrzebujemy wspierać się i umacniać wzajemnie w tej drodze jako „pielgrzymi nadziei”.

Moim wsparciem i umocnieniem dla Was niech będzie ten list, moja duchowa bliskość i modlitwa, i moje błogosławieństwo.

† *Andrzej Siemieniowski*
Biskup Legnicki

Legnica, 13 grudnia 2024 r.

15.

ŻYCZENIA DLA DIECEZJAN Z OKAZJI ŚWIĄT NARODZENIA PAŃSKIEGO

*OTO PANNA POCZNIE I PORODZI SYNA
I NAZWIE GO IMIENIEM EMMANUEL (IZ 7,14).*

Drodzy Diecezjanie!

Proroctwo Izajasza sprzed wielu wieków, tak często przywoływane dziś w adwentowej liturgii Kościoła, stało się rzeczywistością. Oto z Maryi Dziewicy, za sprawą Ducha Świętego, narodził się Jezus Chrystus, Mesjasz, Syn Boży. To wielka radość, że Bóg w ludzkim ciele zechciał stanąć pośród swojego ludu naznaczonego cierpieniem, słabością i grzechem. Co więcej, w tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Jezusa Bóg objawił swoją odkupieńczą miłość i dał do niej przystęp wszystkim, którzy się do Niego zwrócą.

Radość tegorocznych Świąt Narodzenia Pańskiego potęguje świadomość obchodzonego w Kościele Jubileuszu Roku 2025, jubileuszu przyjścia na świat Bożego Syna. To czas łaski i miłosierdzia, czas

przemiany i nawrócenia, czas umocnienia w wierze i nadziei, czas napełnienia się mocą Ducha Świętego, która uzdalnia *Pielgrzymów Nadziei* do ewangelicznej misji szerzenia królestwa Bożego.

Jako pasterz naszej legnickiej diecezji życzę, by Święta Narodzenia Pańskiego i cały jubileuszowy rok 2025, były dla nas wszystkich czasem spotkania z Jezusem, który przychodzi, by w świecie rozdartym i zagubionym objawiać moc miłości i wlewać w każde ludzkie serce nadzieję, która zawieść nie może (zob. Rz 5,5).

Z życzeniami płynie też moja modlitwa. W uroczystej bożonarodzeniowej liturgii będę polecał Bogu wszystkich diecezjan: biskupów, prezbiterów, diakonów, osoby konsekrowane i wszystkich świeckich. Niech Nowonarodzony Jezus Chrystus błogosławi Wam wszystkim.

† *Andrzej Siemieniowski*
Biskup Legnicki

16.

DEKRET USTANAWIAJĄCY DIECEZJALNĄ RADĘ DUSZPASTERSKĄ

Legnica, 29 grudnia 2024 r.

L.dz. 1795/2024

Kodeks prawa kanonicznego poucza, że „W poszczególnych diecezjach, gdy przemawiają za tym okoliczności duszpasterskie, powinna być ustanowiona rada duszpasterska, która [...] ma za zadanie badać i oceniać to wszystko, co wiąże się z działalnością duszpasterską w diecezji, oraz przedkładać wynikające z tego wnioski praktyczne”. Rozeznając taką potrzebę w Kościele legnickim, działając na podstawie kan. 511, 512 i 513 KPK, ustanawiamy Diecezjalną Radę Duszpasterską i mianuję następujących wiernych na Członków tejże Rady na pięcioletnią kadencję:

ks. bp Piotr Wawrzynek
ks. Stanisław Araszczuk
p. Anna Chocimska

ks. Krzysztof Czerwiński
ks. Bogusław Drożdż
s. Iwona Hałamuszka CSMM
s. Beata Huszczo CMW
p. Elwira Kokosińska
p. Kinga Kot
ks. Jarosław Kowalczyk
ks. Robert Kristman
p. Elżbieta Kuczerawa
p. Rafał Kuryj
p. Roman Lenczuk
p. Jacek Lickindorf
ks. Tomasz Metelica
p. Anna Mikos
ks. Mateusz Nawrot
p. Aleksandra Niemczyk
p. Joanna Ożarska-Sroczyńska
o. Tomasz Skibiński OFM
p. Patrycja Szkurat
p. Agata Szymkowiak
p. Katarzyna Tsarakhov
p. Alfreda Walkowska
ks. Bogusław Wolański
ks. Krzysztof Żmigrodzki

Zadania i sposób działania Rady określa Statut Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej.

Życząc wszystkim owocnej pracy w podejmowaniu troski o piękno duszpasterstwo w Diecezji Legnickiej, wzywając łaski Ducha Świętego, udzielam Członkom Rady pasterskiego błogosławieństwa.

† *Andrzej Siemieniowski*
Biskup Legnicki

Legnica, uroczystość Narodzenia Pańskiego 2024 r.

IV. AKTA LEGNICKIEJ KURII BISKUPIEJ

17.

WSPOMNIENIE O ZMARŁYM KSIĘDZU Z DIECEZJI LEGNICKIEJ

Śp. ks. Radosław Ciesielski (1978-2024)

24 listopada 2024 r., w 47. roku życia i 22. roku kapłaństwa, odszedł do Pana ks. Radosław Ciesielski.

Urodził się 23 lipca 1978 r. w Bolesławcu, święcenia presbiteratu przyjął 24 maja 2003 r. w Legnicy. Po święceniach kapłańskich posługiwał w parafiach: pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Chojnowie, pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Jeleniej Górze, pw. św. Maksymiliana M. Kolbego w Lubinie, pw. Matki Bożej Różańcowej w Jaworze oraz pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Żarskiej Wsi.

Uroczystości pogrzebowe pod przewodnictwem biskupa legnickiego Andrzeja Siemieniewskiego odbyły się 27 listopada 2024 r. w Trzebieiniu.

18.

ZARZĄDZENIE W SPRAWIE INAUGURACJI ROKU JUBILEUSZOWEGO 2025 W DIECEZJI LEGNICKIEJ

W nawiązaniu do dekretu Biskupa Legnickiego ustanawiającego miejsca i czasy obchodów Roku Jubileuszowego 2025 w diecezji legnickiej zarządzam, co następuje:

1. Inauguracja Roku Jubileuszowego 2025 wyznaczona na dzień 29 grudnia 2024 roku, rozpocznie się w kościele Św. Jana Chrzciciela w Legnicy o godz. 15.00.
2. Wszystkie wydarzenia parafialne są podporządkowane wydarzeniu centralnemu jakim jest Inauguracja Jubileuszu 2025, dlatego też należy tak ułożyć grafik celebracji w parafiach, aby księża i wierni mogli swobodnie uczestniczyć w uroczystościach katedralnych.
3. Do udziału w Inauguracji zaproszone są wszystkie stany Kościoła Legnickiego, a więc duchowieństwo, osoby konsekrowane i wierni świeccy.
4. Księża Dziekani są zobowiązani do zorganizowania delegacji przedstawicieli wiernych dekanatu, która weźmie udział w uroczystości, a na jej końcu odbierze od Biskupa legnickiego Jubileuszową świecę.
5. Kanonicy gremialni Kapituły katedralnej uczestniczą w uroczystości w strojach chórowych.
6. Wszyscy pozostali kapłani diecezjalni i zakonni posługujący w diecezji legnickiej zaproszeni są do koncelebrowania Eucharystii.
7. Przebieg uroczystości będzie wyglądał następująco:
 - a) Obrzędy wstępne w kościele Św. Jana Chrzciciela, w czasie których zostanie odczytany fragment Bulli Spes non confundit ogłaszającej jubileusz Zwyczajny Roku 2025.
 - b) Procesja do katedry legnickiej, nawiązująca do loga Jubileuszu 2025 i ukazująca pielgrzymów nadziei podążających za krzyżem Chrystusa, który dla chrześcijanina jest drogowskazem i kotwicą zbawienia.
 - c) Ukazanie krzyża w przy drzwiach katedry i wezwanie do oddania Mu czci.
 - d) Obrzęd pobłogosławienia wody w kaplicy chrzcielnej i pokropienie wiernych na znak przyjętego chrztu.
 - e) Liturgia Eucharystii, będąca centrum uroczystości inauguracyjnej.
 - f) Przekazanie jubileuszowych świec Księdzu Dziekanowi i delegacji przedstawicieli wiernych dekanatu.

8. Procesja z kościoła św. Jana Chrzciciela do Katedry Legnickiej będzie przebiegała w następującym porządku:
- krzyż niesiony przez Strażaków
 - strażacy z pochodniami otaczający krzyż
 - poczty sztandarowe
 - bractwa w strojach sobie właściwych
 - harcerze
 - służba liturgiczna w strojach liturgicznych (ministranci, ceremoniarze, lektorzy i akolici stali)
 - osoby konsekrowane
 - Kapituła katedralna w strojach chórowych
 - diakoni w albach i dalmatykach
 - koncelebransi w ornatach
 - biskupi koncelebrujący
 - biskup legnicki
 - wierni ze świecami

Uwagi

1. Księża, gromadzą się w holu klasztoru oo. Franciszkanów o 14.30, tam ubierają szaty liturgiczne koloru białego i zajmują wyznaczone miejsca w kościele.
2. Kanonicy gremialni kapituły ubierają stroje chórowe i zajmują miejsca w prezbiterium kościoła, po przybyciu procesji do katedry zasiadają w stallach.
3. Pozostałe informacje porządkowe zostaną podane w późniejszym czasie.

† Piotr Wawrzynek
Wikariusz Generalny

Legnica, 12 listopada 2024 r.
L.dz. 1669/2024

19.

ZARZĄDZENIE DOTYCZĄCE DYSTRYBUCJI
„L'OSSERVATORE ROMANO”

Legnica, 13.11.2024 r.

Zgodnie z decyzją, podjętą przez Księży Biskupów podczas 396. Zebrania Plenarnego KEP, które miało miejsce na Jasnej Górze w Częstochowie w dniach 20-21 listopada 2023 r., nastąpiła zmiana formy dystrybucji „L'Osservatore Romano” z tradycyjnej – papierowej na cyfrową.

W związku z powyższym zarządzam, że dostępne linki będą rozsyłane na każdą parafię Diecezji Legnickiej przez Notariat Legnickiej Kurii Biskupiej, natomiast kwota 5,00 zł miesięcznie od parafii będzie doliczana do dekanaliów i zbierana przez księży dziekanów.

Ks. Piotr Zawadka
Ekonom diecezjalny

20.

ZMIANY WŚRÓD DUCHOWIEŃSTWA

Ks. Stanisław Araszczuk – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024); ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

Ks. Krzysztof Borysiewicz – mianowany wikariuszem parafii pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Bolesławcu (31.12.2024, l.dz. 1823/2024).

Ks. Stanisław Buchta SDB – odwołany z urzędu proboszcza parafii pw. św. Jacka w Pogorzelskich (3.12.2024, l.dz. 1740/2024).

Ks. Tomasz Czernik – mianowany wicedziekanem dekanatu Złotoryja na pięcioletnią kadencję (9.10.2024, l.dz. 1548/2024).

- Ks. Krzysztof Czerwiński** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Daniel Gołębiowski** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Ks. Bogusław Drożdż** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Adam Gliwiński SDB** – ustanowiony administratorem parafii pw. św. Jacka w Pogorzelskich (3.12.2024, l.dz. 1741/2024).
- Ks. Daniel Gołębiowski** – odwołany z funkcji referenta ds. muzyki kościelnej Legnickiej Kurii Biskupiej (17.12.2024, l.dz. 1793/2024).
- Ks. Andrzej Józefów** – ekskardynowany z dniem 1 grudnia 2024 r. z diecezji legnickiej do archidiecezji Modena-Nonantola we Włoszech (4.11.2024, l.dz. 1467/2024).
- Ks. Tomasz Kołodziej** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Ks. Jarosław Kowalczyk** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Robert Kristman** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Tomasz Kwasik** – odwołany z funkcji administratora parafii pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Świeradowie-Zdroju i ustanowiony proboszczem tejże parafii (14.11.2024, l.dz. 1673/2024).
- Ks. Łukasz Langenfeld** – mianowany dziekanem dekanatu Kamienna Góra Wschód na pięcioletnią kadencję (7.10.2024, l.dz. 1536/2024).
- Ks. Mariusz Majewski** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Ks. Mateusz Maleńczuk** – mianowany rejonowym duszpasterzem służby liturgicznej dla rejonu legnickiego (11.10.2024, l.dz. 1663/2024).
- Ks. Dariusz Markowicz** – odwołany z funkcji wikariusza parafii pw. św. Wojciecha w Jeleniej Górze i ustanowiony rezydentem tejże parafii (24.10.2024, l.dz. 1597/2024); mianowany koordynatorem kapelanów szpitali w diecezji legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1628/2024).

- Ks. Tomasz Metelica** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Mateusz Nawrot** – mianowany referentem ds. muzyki kościelnej Legnickiej Kurii Biskupiej (17.12.2024, l.dz. 1797/2024); ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Jan Pazgan** – mianowany ojcem duchownym rejonu lubińsko-polkowickiego na pięcioletnią kadencję (22.10.2024, l.dz. 1586/2024); mianowany członkiem kolegium Bratniej Pomocy Kapłańskiej Diecezji Legnickiej (24.10.2024, l.dz. 1598/2024).
- Ks. Mateusz Rycek** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Ks. Paweł Sajdutko** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- O. Tomasz Skibiński OFM** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Ryszard Soroka** – mianowany dziekanem dekanatu Szklarska Połęba na pięcioletnią kadencję (7.10.2024, l.dz. 1535/2024).
- O. Marek Sowiński OFMConv.** – skierowany do pracy duszpasterskiej w parafii pw. św. Franciszka z Asyżu w Lwówku Śląskim (20.12.2024, l.dz. 1818/2024).
- Ks. Adam Szpotański** – mianowany archiwistą Archiwum Legnickiej Kurii Biskupiej (16.12.2024, l.dz. 1784/2024).
- Bp Piotr Wawrzynek** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Krzysztof Wiśniewski** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Ks. Bogusław Wolański** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ks. Piotr Zawadka** – mianowany ekonomem diecezjalnym na kolejną pięcioletnią kadencję (9.10.2024, l.dz. 1546/2024).
- Ks. Krzysztof Żmigrodzki** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

21.
INNE ZMIANY

- Irena Chłopkowska** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Anna Chocimska** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Ryszard Drajek** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej Diecezji Legnickiej (30.10.2024, l.dz. 1644/2024).
- Marek Fronc** – mianowany diecezjalnym rzeczoznawcą instrumentów organowych (24.10.2024, l.dz. 1467/2024).
- S. Iwona Hałamuszka CSMM** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- S. Beata Huszczo CMW** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Elwira Kokosińska** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Kinga Kot** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Elżbieta Kuczerawa** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Rafał Kuryj** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Roman Lenczuk** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Jacek Lickindorf** – ustanowiony członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Anna Mikos** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Aleksandra Niemczyk** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).
- Joanna Ożarska-Sroczyńska** – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

S. M. Olga Soroka CSMM – mianowana dyrektorem Papieskich Dzieł Misyjnych w diecezji legnickiej (16.12.2024, l.dz. 1785/2024).

Patrycja Szkurat – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

Agata Szymkowiak – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

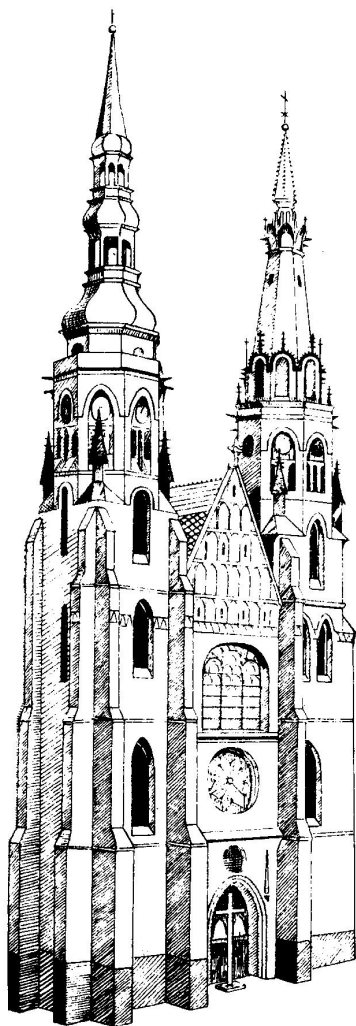
Katarzyna Tsarakhov – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

Alfreda Walkowska – ustanowiona członkiem Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (29.12.2024, l.dz. 1795/2024).

22.

INFORMACJA O KARZE KOŚCIELNEJ

Ks. Michał Dłutowski – kapłan archidiecezji warszawskiej, urodzony 10.10.1974 r. – kara suspensy obejmująca zakaz wykonywania wszelkich aktów wynikających z władzy święceń oraz noszenia stroju duchownego (dekret nr 2671/AP/2024).

KATEDRA LEGNICKA
PW. ŚWIĘTYCH APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA